

Tallinna Ülikool
Balti filmi, meedia ja kunstide instituut

Katriin Lepik

SEKSUAALVÄHEMUSTE MÄÄRATLEMISE MUUTUSED TELEVISIOONIS
UUDISTESAATE „REPORTER” NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: *Indrek Treufeldt,*
PhD

Tallinn 2024

AUTORIDEKLARATSIOON

Mina, Katriin Lepik,

1. olen koostanud bakalaureusetöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

2. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Seksuaalvähemuste määratlemise muutused televisioonis uudistesaate „Reporter” näitel”, mille juhendaja on Indrek Treufeldt,

2.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitset reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Töö autor: Katriin Lepik (*digitaalne allkiri, 07.05.2024*)

Töö on kaitsmisele lubatud.

Juhendaja: Indrek Treufeldt, PhD (*digitaalne allkiri, 07.05.2024*)

Kaitsmine toimub Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia ja kunstide instituudi bakalaureusetööde kaitsmiskomisjoni avalikul koosolekul.

RESÜMEE

Tallinna Ülikool	Balti filmi, meedia ja kunstide instituut
Autor Katriin Lepik Pealkiri Seksuaalvähemuste määratlemise muutused televisioonis uudistesaares „Reporter” näitel	
Õppekava Ajakirjandus	Tase Bakalaureusetöö
Kuu ja aasta Mai 2024	Lehekülgede arv: 61 Allikad: 51–53 Lisad: 54–61
Kokkuvõte Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada ja kirjeldada, kuidas on seksuaalvähemuste määratlemine muutunud läbi aja uudistesaares „Reporter”. Teemale läheneti läbi kolme uurimisküsimuse: kuidas on seksuaalvähemustest rääkides muutunud keelekasutus? Milliseid muutusi on näha seksuaalvähemuste kajastamisel visuaalselt? Millist rolli mängib uudislugude helikujundus läbi aja? Eesmärgi täitmiseks teostati multimodaalse diskursuse analüüs, kus töötati läbi 74 uudislugu seksuaalvähemustest ning analüüsiti muutusi keelekasutuses, visuaalis ja helikujunduses. Valimi koostamiseks kasutati „Reporter” toimetuse arhiive ja uudislood pärinesid perioodist 2004–2023. Tulemused näitasid, et keelekasutus ja visuaalsed on plaanid on muutunud ajaga neutraalsemaks, kuid helikujundus on püsinud valdavalt samasugune. Aina vähem	

kujutatakse konflikti ning võetakse positiivse kõrvalseisja roll. Muutused peegeldavad ühiskonna hoiakute ja suhtumise muutusi.

Märksõnad

LGBT+, seksuaalvähemused, televisioon, teleajakirjandus, uudistesaaade „Reporter”

Säilitamise koht

Tallinna Ülikool, Balti filmi, meedia ja kunstide instituut

Lisainformatsioon

-

ABSTRACT

Tallinn University	Baltic Film, Media and Arts School
Author Katriin Lepik Heading Changes in Defining Sexual Minorities on Television Using the Example of the News Program „Reporter”	
Curriculum Journalism	Level Bachelor
Month and Year May 2024	Page Count: 61 Sources: 51–53 Appendix: 54–61
Abstract The aim of this bachelor’s thesis was to find out and describe how the definition of sexual minorities has changed over time in the news program „Reporter”. The topic was approached through three research questions: how has the language changed when covering sexual minorities? What changes can be seen in the representation of sexual minorities visually? What role does the music in these stories play over time? To fulfill the goal, a multimodal discourse analysis was carried out, where 74 stories about sexual minorities were processed and changes in language use, visuals and music were analyzed. The archives of the „Reporter” office were used to compile the research sample, and the stories came from the period 2004–2023.	

The results showed that the language and visual plans have become more neutral over time, but the music has remained mostly the same. The conflict is depicted less and less, and the role of a positive outsider is taken. These changes reflect changes in the attitude of society.

Keywords

LGBT+, sexual minorities, television, TV journalism, Estonian news program „Reporter”

Place of Preservation

Tallinn University, Baltic Film, Media and Arts School

Additional Information

-

SISUKORD

Resümee	3
Abstract	5
Sissejuhatus	8
1. Teoreetilised lähtekohad	10
1.1 Mõistete määratlemine televisioonis.....	10
1.2 Televisioon Eestis 2004–2023.....	13
1.3 Saade „Reporter”.....	15
1.4 Vähemuste olemus.....	16
1.5 Seksuaalvähemuste mõiste Eestis.....	19
1.6 Seksuaalvähemuste stereotüpiseerimine.....	22
2. Uurimisprobleem ja metoodika	24
2.1 Uurimisküsimused ja eesmärk.....	24
2.2 Multimodaalse diskursuse analüüs.....	24
2.3 Valim ja analüüsi ülesehitus.....	26
3. Tulemused	29
3.1 Muutused keelekasutuses.....	29
3.2 Muutused visuaalis.....	32
3.3 Muutused helikujunduses.....	40
4. Järeldused ja arutelu	46
4.1 Kitsenenud keelekasutus.....	46
4.2 Neutraalsemad visuaalsed valikud.....	47
4.3 Muutumatu helikujundus.....	48
4.4 Uurimistöö kitsaskohad ja ettepanekud edasiseks uurimiseks.....	49
Kokkuvõte	50
Kasutatud allikad	51
Lisad	54

SISSEJUHATUS

Hagi Šein (2021) on kirjutanud, et televisioonil ja ühiskonnal on sünenergiline seos ehk kui muutub ühiskond, muutuvad ka väärtused ning teemade käsitusviis ja kajastus meedias. Televisioon on ennekõike inimeste loodud konstruktsioon, mis toimib inimesepoolse valiku, ühiskonna kultuuriliste otsuste ja sageli sotsiaalse surve tulemusel (Fiske & Hartley, 2003). Üheks muutuvaks teemaks ühiskondlikul tasandil Eestis on 21. sajandi vältel olnud seksuaalvähemustesse suhtumine ja hoiakute muutumine.

Inimõiguste Keskuse ja Sotsiaalministeeriumi (2023) viimaste andmete järgi on hoiakud seksuaalvähemuste suhtes muutunud ajas positiivsemaks ning homoseksuaalsust aktsepteerib 56% ja transsoolisust 61% inimestest. Alates 2021. aastast on oluliselt kasvanud Eesti ühiskonnas homoseksuaalsuse vastuvõetavus. Ka Eesti seadusandlus on viimastel aastatel teinud suuri edusamme seksuaalvähemuste toetamiseks ja selle saavutusena kehtib lisaks perekonnaseadusele ja võrdse kohtlemise seadusele tänavu jaanuarikuust ka uus kooseluseadus, mis lubab samasoolistel paaridel Eestis legitiimselt abielluda.

Muutuste analüüsimiseks on oluline aru saada televisioonist kui defineerijast. Televisioon on multimodaalne meedium ehk kasutab nii verbaalseid kui ka visuaalseid vahendeid, mille abil määratletakse mõisteid (Kress & van Leeuwen, 2006). Need kaks poolt täiendavad teineteist audiovisuaalses vormis ning mõlemal on oma struktuur ja eesmärgid, mis toimivad eelkõige just kahe vahendi ühisel koostööl.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada ja kirjeldada, kuidas on Eestis seksuaalvähemuste määratlemine muutunud televisioonis läbi aja ja seda analüüsitakse uudistesaste „Reporter” näitel. See teema on oluline, sest kooseluseaduse muudatusega aktualiseerusid taas seksuaalvähemusi puudutavad teemad ning ühiskonna valmisolek sarnasteks muutusteks. Huvi äratas ka arusaam, et teema kajastamine meedias mõjutab avalikku arvamust ning tõenäoliselt toimib see ka vastupidiselt. Analoogseid nähtusi on varasemalt telemaastikul pigem vähe uuritud.

Töö autor on televisioonis töötanud umbes kaks aastat ja täheldanud selle aja jooksul muutusi seksuaalvähemuste määratlemisel meedias. Tihti puudulikult ja valest küljest kajastatav teema on autorile oma tutvusringkonna kogemuste põhjal samuti ka südamelähedane ning

tunneb seetõttu valdkonnaga isiklikku seost. Lisaks huvitub autor televisioonist ja soovib mainitud alal ka tulevikus tegeleda. Seega on teema uurimine ja muutuste mõistmine tähtis nii autori, aga miks mitte ka teiste teleajakirjanduse huviliste jaoks.

Eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused: kuidas on seksuaalvähemustest rääkides muutunud televisioonis keelekasutus, milliseid muutusi on läbi aja näha seksuaalvähemuste kajastamisel visuaalselt ja millist rolli mängib uudislugude helikujundus? Vastuste leidmiseks kogutakse andmeid „Reporteri” digitaalsest arhiivist ja videokassettidelt toimetuses ning viiakse läbi multimodaalse diskursuse analüüs.

Seksuaalvähemustest kirjutades kasutatakse bakalaureusetöös aeg-ajalt sünonüümi „LGBT+”, mis toimib katuseterminina lesbide, geide, biseksuaalide, transsooliste ning teiste seksuaalsuste ja sooidentiteediga inimeste jaoks. Nende kahe väljendi tähendus selles töös on võrdväärne.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

Käesoleva bakalaureusetöö teoreetiliste lähtekohtade peatükis antakse ülevaade töö teoreetilisest raamistikust. Mõistmaks, kuidas vaadelda ja analüüsida seksuaalvähemuste määratlemise muutust televisioonis, kirjeldab peatükk mõistete määratlemise viise televisioonis, muutusi Eesti telemaastikul 2004–2023 ja uudistesaaate „Reporter” tausta. Samuti hõlmab peatükk endas vähemuste olemust, seksuaalvähemuste mõistet Eestis ja ka stereotüpiseerimist.

1.1 Mõistete määratlemine televisioonis

Sellest, kuidas määratletakse meedias teatud mõisteid ja teemasid, sõltub hoiakute, arusaamade, normide ja uskumuste kujunemine ühiskonnas. Mõistete määratlemisest televisioonis on oluline aru saada, sest see annab märku, kuidas vaatajad tõlgendavad seda sisu, mida nähakse ja kuuldakse kodudes ekraanilt. Meediakanalid peavad olema teadlikud nende loodud sisu mõjust ning oluline on oma väljaandes näidata mitmekesist ja erinevaid pooli esindavat materjali. McQuaili (2003) massikommunikatsiooni teooriale tuginedes on meedia üks kohustustest enam-vähem võrdsete juurdepääsuvõimaluste tagamine erinevatele sotsiaalsetele vähemustele ning lisaks tuleks kajastada ühiskonna eripalgelisi huve ja vaatepunkte.

Televisioon toimib kui defineerija, kasutades teemade määratlemiseks nii verbaalseid kui ka visuaalseid vahendeid, mis mõlemad loovad erinevatel viisidel tähendusi. Juba varakult eristati kommunikatsioonis kahte eraldiseisvat representatsiooni ehk keelt kui kõnet ja visuaalset pilti, millel mõlemal on läbi aja olnud omad otstarbed (Kress & van Leeuwen, 2006). Fiske ja Hartley (2003) leiavad, et televisioonis kujundatakse tähendusi eelkõige läbi keele ja kõne, millele lisanduvad teisejärgulisena juurde visuaalsed kujutised. Nende modaalsuste ühise kasutamise eesmärk pole mitte ainult informatsiooni edastamine, vaid ka vaataja kaasamine ja emotsioonide loomine. Seejuures on oluline mõista, kuidas verbaalsed sõnumid ja visuaalsed pildid koos töötavad. Igal meediumil on omad võimalused ja piirangud määratlemisel, verbaalne pool ehk keel kasutab idee väljendamiseks näiteks sõnavara ja muid keelelisi struktuure, aga visuaal pakub emotsionaalseid ja esteetilisi väljendusviise, mida on

jällegi keeleliselt keerulisem rakendada (Kress & van Leeuwen, 2006). Seega, kuigi tähenduste väljendamiseks saab kasutada nii verbaalseid kui ka visuaalseid struktuure, ei ole need kaks lähenemist lihtsalt alternatiivsed vahendid sama objekti kujutamiseks (Kress & van Leeuwen, 2006). Audiovisuaalse meedia kui multimodaalse materjali analüüsimiseks tuleb mõista teksti ja pildi suhet (Kress & van Leeuwen, 2006).

Verbaalsed aspektid ehk eelkõige sõnakasutus, kõnepruuk ja väljendite valik kujundavad seda, milliseid tunnuseid subjektidele omistatakse (Hall, 1997). Kui keel on räägitavas vormis loomulik nähtus ja kõikidele inimrühmadele justkui ühine, siis kirjutamine on kultuuride saavutus ajaloost (Kress & van Leeuwen, 2006). Kõnelemine kui sõnade kasutamine on kirjutamisest lihtsam kommunikatsioonivorm, sest see on loomulikum ning tihti ka mingil määral interaktiivne. Lisaks on kõnelemise osaks intonatsioon ja kõiksugu žestid, mida ei ole võimalik kirjutades võrdväärselt väljendada. Televisioonis on verbaalsel kujul kasutusel eelkõige just keel, mida esitavad uudistesaares reporterid, saatejuhid ja uudislugudesse valitud rääkivad pead. Keel aitab visuaalset pilti paremini, mõnikord ka ainult seetõttu, mõista ja on oluliseks määrajakas tähenduste loomisel. Pilt üksi oleks ilmselt vaevu piisav, et tõlgendada loo sisu, seega märksa arusaadavamaks muudab selle verbaalne keel (Fiske & Hartley, 2003). Televisioon toimib küll multimodaalselt, aga iga modaalsuse puhul tehtud valikud kujundavad tervikut ja kannavad endas mingit ideoloogiat.

Van Dijk (2005) defineerib ideoloogiat kui ühiskondlike rühmade jagatud arusaamade kogumit, mis väljendub kõnes ja tekstis. See tähendab, et ka näiteks sõnakasutuse valikul on tehtud kindel otsus, mis mõjutab kogumi lõplikku sisu (Kress & van Leeuwen, 2006). Sõnad on inimeste igapäevases suhtluses kõige tavalisemad sümbolid, aga igal sõnal ja selle tähendusel ei pruugi ilmtingimata olla kõigile ühtselt mõistetav loomulik seos (Fiske & Hartley, 2003). Sõna võib kontekstist ja inimesest olenevalt kanda erinevat emotsionaalset, kultuurilist või muud isiklikku tähendust, seega vaid harva on mõisteid võimalik määratleda objektiivselt ja neutraalselt. Keel ei ole neutraalne, sest see on alati vahend edastamiseks teatud rühma väärtusi ja identiteeti (van Dijk, 2005). Subjektiivsete ja objektiivsete tähenduste eristamist on lääne kultuuris peetud alati oluliseks ning keeles saab seda väljendada läbi kindlate sõnade (Kress & van Leeuwen, 2006). Lisaks objektiivsuse hindamisele saab märgata sõnade emotsionaalset laetust, mis mõjutab ka sõnumi tõlgendamist. Emotsionaalselt laetud mõisted ja sõnad võivad tekitada tugevaid emotsioone, näiteks rõõmu, viha, kaastunnet, mis omakorda mõjutavad kuulaja suhtumist antud teema suhtes. Sõnade valikul

võib seega emotsionaalne laetus mõjutada sõnumit ja vaataja positsiooni. Mõistagi toimib televisioon semiootilise süsteemina, mis ei piirdu üksnes sõnade kasutamisega. Suur osa verbaalsest sisust on esitatud paralingvistiliste märkidena ehk mittesõnaliste keeleliste vahenditega, mis tulenevad elulisest käitumisest (Fiske & Hartley, 2003). Sellised vahendid võivad hõlmata žeste, tämbrit ja ilmeid, mis annavad sõnumi edastamisele televisioonis olulist lisaväärtust.

Televisiooni verbaalne pool hõlmab lisaks keelele ja sõnakasutusele endas ka muusikat kui ühte olulist komponenti audiovisuaalses kommunikatsioonis. Peamiselt esitatakse muusikat televisioonis sünteetilise elemendina, mis täiendab audiovisuaalset kogemust. Muusika on televisioonis kasutusel eelkõige visuaalse plaani emotsionaalse tähenduse selgitamiseks ning mõnel juhul ka loomiseks (Fiske & Hartley, 2003). Näiteks võib romantilise stseeni ajal taustal mängiv õrn muusika vihjata armastusele või õnnelikule lõpule, samas põneva muusika kasutamine võib suurendada pinget. Paljudel juhtudel mängitakse taustale lihtsalt helisid, kuid kui kasutatud on laule, mille sõnu saab selgelt eristada kõigest muust, loob see samuti verbaalselt tähendusi. Laulusõnad suudavad iseloomustada kõnealuseid tegelasi, edastada narratiivi ja muuta ka vastavalt oma olemusele emotsioone. Vaataja ei pruugi alati muusikat tähele panna või seda eristada, kuid sellest olenemata võib see mõjutada tema arvamust ka talle endale teadmata. Võime luua tähendusi ja määratleda mõisteid lasebki keelt, pilti ja ka muusikat kui helikujundust käsitleda eraldiseisvate semiootiliste struktuuridena (Kress & van Leeuwen, 2006).

Kuna televisiooni puhul on tegu multimodaalse meediumiga, peab lisaks verbaalsele poolele mõistma ka visuaalseid valikuid ning nende kahe ühist toimimist. Näiteks mitteseksistlike sõnade mängimine seksistliku pildi taustale jätab suure tõenäosusega vaatajale siiski mulje, et teema käsitleb midagi seksistlikku (Kress & van Leeuwen, 2006). Visuaalid aitavad luua ja edastada konteksti, näidates objekte ja muid asjaolusid, mis teksti puhul võivad jääda mainimata või ebaselgeks. Siiski on ka pildil eraldiseisvana võime moodustada mitmemõõtmelist struktuuri (Kress & van Leeuwen, 2006). Televisiooni visuaali tunnused on episoodilisus, konkreetsus ja lühiajalisus, mis kõik mõjutavad, kuidas informatsiooni tajutakse (Fiske & Hartley, 2003). Episoodilisus võimaldab jutustada lugu läbi lühikeste omavahel seotud klippide, mis järjestikku esitatuna loovad tervikliku narratiivi. Konkreetsus tagab, et vaatajateni jõuaksid selged pildid, mis edastaksid sündmuste olulisi detaile. Lühiajalisusega proovitakse edastada kõige olulisem sõnum efektiivselt ja kiiresti. Juba ainult

pildi kompositsioon mõjutab tähendusi, näiteks objekti asetus kaamera suhtes näitab selle infoväärtust ning elementide paigutus esiplaanile või taustale muudab seda, mis köidab vaataja tähelepanu (Kress & van Leeuwen, 2006). Mõnel juhul võivad valikud olla juhuslikud, kuid teleuudiste puhul on tegu enamasti lühikeste lugudega, mille formaat nõuab täpseid teemasse sobivaid valikuid. Lisaks saab visuaalses pooles jälgida fookuses oleva objekti kaugust, sest distantsi kasutatakse tihti näitamaks suhtumist kõnealuse teema vastu (Kress & van Leeuwen, 2006).

Televisioonis kujutatakse sageli reaalsust, kuid pealtnäha objektiivne montaaž võib olla siiski manipuleeritud juba enne seda tehtud visuaalsete ja verbaalsete valikute osas. Fiske ja Hartley (2003) usuvad, et mida realistlikum on teleprogramm, seda usaldusväärsem see ka vaatajatele tundub, sest realism nõuab loomulikke lugusid. Täieliku tõe ja reaalsuse küsimused ei pruugi alati selged näida, aga multimodaalsete vahendite koostöö aitab sündmusi kindlamalt tajuda (Kress & van Leeuwen, 2006). Realism on inimeste praeguse maailmataju peegeldus ja sarnaneb sellele, kuidas keel kujundab maailma (Fiske & Hartley, 2003). Seega on televisioonis kasutatavad verbaalsed ja visuaalsed vahendid ning reaalsuse tajumine tihedalt seotud, kuna need mõjutavad vaataja arusaama maailmast ja ühiskonnast, vastavalt televisioonis eelistatud narratiividele ja väärtustele.

1.2 Televisioon Eestis 2004–2023

Nagu üldine ühiskond ja inimeste meediatarbimise harjumused, on ka televisioon Eestis perioodil 2004 kuni 2023 märkimisväärselt muutunud. Telekanalid on sel ajal viinud läbi muudatusi nii oma programmis kui näidatava sisu formaatides, aga samuti on suuri hüppeid teinud digitelevision ja lineaarsele televisioonile konkurentsi pakkuvad veebipõhised platvormid. Televisiooni Eestis liigitatakse kolmeks ajaliseks perioodiks: televisioon Eesti NSV-s (1955–1991), televisioon siirdeühiskonnas (1991–2008) ja televisioon digiajastul (2008–...) (Šein, 2021). Neid kolme teleajastut on Hagi Šein (2021) kirjeldanud ka läbi kasinuse, paljususe ja külluse, mis on iseloomulikud vastava perioodi kättesaadavusele ja telesisule. Selles bakalaureusetöös paigutub seega analüüsitav periood 2004–2023 osati televisiooniks siirdeühiskonnas, aga peamiselt siiski digiajastul.

Siirdeühiskonnas televisiooni tunnused **2000ndate alguses** on ümberkujundus reklaamiturul, mängukava strateegia varieerumine kanaliti ja alguse said ettevalmistused digitelevisioonile üleliikumiseks. Koos majanduskasvuga hakkas ka televisioon Eestis stabiilsemaks muutuma. 2007. aastal loodi Eesti Rahvusringhääling ja 1. juunist hakkas kehtima Eesti Rahvusringhäälingu seadus, pärast mida intensiivistus ka ETV avalik-õigusliku identiteedi roll (Šein, 2021). Eesti telemaastikul on seda aega peetud tulusaks eelkõige just eratelevisiooni jaoks ja kuni 2008. aastani nähti teleturgu majanduslikult kasuliku tegevusalana. Näiteks on Kanal 2-e jaoks olnud samuti edukaim periood just aastatel 2006–2008, kui suudeti oma kahjumit vähendada (Šein, 2021). Alates 2006. aastast kuni 2017. sügiseni domineeris teleturul Kanal 2, mis oli sel perioodil kõige enam vaadatud telekanal Eestis. Lisaks ettevalmistustele digitelevisiooniks jätkus aktiivne konkurents ja programmilised innovatsioonid, mis säilitasid Eesti teleturul mitmekesisust ja vaatajaskonna suurenemist (Šein, 2021).

Digiajastu televisiooni jagatakse veel omakorda sündmusepõhiselt kolmeks ajajärguks: perioodil **2008–2012** toimus üleminek digitelevisioonile, **2013–2016** arenesid välja teenusepõhised võimalused ja alates **2017. aastast** räägitakse juba digipöördejärgsest televikust (Šein, 2021). Digiajastu televisiooni algusaeg algas koos majanduse kiire halvenemisega, kuid samal ajal formeerus teletööstus ja loodi teleteenuse võimalused kaugsideteenuseid osutavates ettevõtetes ehk telkodes. Majandusliku tagasilöögi perioodi ajal oli teleprogrammide tootmiseks vahendeid umbes kolmandiku võrra vähem varasema ajaga võrreldes ning kasumitest said kahjumid (Šein, 2021). Majandusmuutused ja pöörded televisioonis nõudsid muutusi ka seadusandluses. 2010. aasta detsembrikuus asendati „Ringhäälinguseadus” „Meediateenuste seadusega”, mis arvestas ka Euroopa Liidu audiovisuaalmeediateenuste direktiivi muutustega. Sama aasta lõpus muudeti reklaami ja otsepakkumiste eristamise nõuet programmis lõdvemaks, nii et sellise poliitilise meetmega mõjutati eratelevisiooni jaoks majanduslikku olukorda paremuse poole. Erinevad teleteenused kujundasid täpseid valdkondi ning samaaegselt arendati ka telekanalites oma programme justkui teineteisega võistleval eesmärgil. 2012. aastal anti kanalitele vabalevis luba küsida kaablioperaatoritelt programmide taasedastamise eest tasu, mis mõjutas mingil määral ka üldist telemajanduse tervist Eestis (Šein, 2021). Ajal, kui hakati lootma majandusliku seisu paranemisele, said alguse mitmed veebi- ja voogedastusplatvormid, mis tekitasid telemaastikul uue võimaluse vaadata saateid mittelineaarselt ja füüsilisest televiisorist eemal. Kõige selle tulemusel küll telekasutusvõimalused laienesid, aga see tõi

omakorda kaasa vajaduse uudsematele majandusmodelitele. Muutused olid paratamatud, kuigi kasumi teenimise lootus televisioonis suures enamuses puudus. 2017. aastal lahkusid pärast mitmeid aastaid arutlemist vabalevist erakanalid Kanal 2 ja TV3 (Šein, 2021). Sellest ajast alates on ka telekommunikatsiooniettevõtted hakanud tootma enda telesisu ja nii mõnigi neist jätab mulje justkui eraldiseisvast kanalist. 2019. aastal eraldas valitsus raha ERR-i kanalite edastamiseks SD-s ja HD-s ning sama aasta detsembris on muutunud kõik Eesti telekanalid kättesaadavaks puhta HD-pildiga (Šein, 2021). 2020. aasta kevadel, kui maailma tabas COVID-19 pandeemia, otsustas Kanal 2 liikuda vabalevisse, et võimaldada inimestele võrdne ligipääsetavus informatsioonile. Sinna jäädi aga vaid pooleks aastaks, sest otsene vajadus vabalevis edasi jätkamiseks sellel hetkel puudus. Eelnenud hetkeline majandustõus tõi endaga kaasa alguses telereklaamide tulu kasvu, kuid pandeemiaga kaasnes järjekordne majanduslangus. Ajaloos toimunu põhjal arvatakse, et sellest kriisist toibumine võtab taaskord väga pikalt aega, nagu ka näiteks 2009. aasta kriisijärgne aeg (Šein, 2021).

Majanduslike muutustega on erakanalite vaadatavus paraku hoogsalt langenud ja hetkel on esile tõusmas ennekõike jälle avalik-õiguslik ETV. Hagi Šein (2021) usub siiski, et keerulise majanduskriisi ja sellejärgse ajaga tuli Eesti telemaastik hästi toime tõenäoliselt just seetõttu, et Kanal 2 ja TV3 sattusid edukate meediakontsernide alla. Erakanalid on televisioonis olulised, sest nende osakaal eestikeelses programmis ja laiemas telekultuuris pakub tasakaalu avalik-õiguslikule programmile.

1.3 Saade „Reporter”

„Reporter” on Kanal 2-s näidatav meelelahutuslik telemagasin, mis on eetris esmaspäevast pühapäevani kell 19.00 ehk see langeb televisiooni *prime time*’i peale. Argipäevil kestab uudistesaaade tund aega ja nädalavahetusel pool tundi. Aastal 2019 pikendati saate pikkust poole tunni võrra ning sel ajaperioodil oli „Reporter” eetris 18.30–20.00, kuid umbes kuu hiljem paigutati saate algusaeg taaskord kella 19.00 peale ja pikkus ühele tunnile (Šein, 2021). Suviti kannab saade nime „Suvereporter” ja nädalavahetustel „Reporter+” (septembrist maini) või „Suvereporter+” (juunist augustini). 30. augustil 2004. aastal loodud saate produtsent on Ivar Vigla, kes „Reporterile” eelnevalt oli teinud saateid nagu näiteks „Wigla show”, „Wremja” ja „Sipelga 14” (Šein, 2021). Lisaks päevakajalistele uudistele kajastatakse „Reporteris” ajakirjanduslikus mõttes kergemaid kollaseid teemasid, mille sekka

lisandub mõnikord ka seltskonnakroonikat ja pikemaid persoonilugusid (Hennoste & Kurvits, 2019).

Oma infomeelelahutusliku olekuga on saadet alates 2000ndate algusest peetud üheks olulisimaks määrajaks kogu Kanal 2-e kuvandi üle (Šein, 2021). „Reporter” loomisega astus Kanal 2 ka laiemalt üpris märkimisväärse sammu meelelahutuse suunas, mis saigi alguse oma uudisteploki struktuuri muutmisest (Kasik, 2008). Tänapäevaks 20 aastat eetris olnud saade on tugevdanud kanali brändi identiteeti ja meelitanud suurema püsivama vaatajaskonna. Teiste seas on Hennoste ja Kurvits (2019) leidnud, et just „Reporter” on olnud suur mõjutaja ka teiste telekanalite jaoks Eestis, sest näiteks viis aastat pärast meelelahutusliku uudistesaaate loomist tuli ETV välja sarnase formaadiga „Ringvaate” saate kujul. Kõige menukam aeg oli „Reporter” jaoks esimestel eetriaastatel, mis kattusid muuhulgas Eesti majandusliku ja seehulgas ka telesisu kuldajastuga.

„Reporter” lugude populaarsemad teemad on muuhulgas politseilood, muusika, mood, loomad ja kohalikud kuulsused. Kuigi aja jooksul on mõned elemendid, näiteks horoskoop ja krimiuudiste segment, asendunud muude saateosadega, on „Reporter” siiski säilitanud oma niši ja püsib ka Kantar Emori läbiviidavates reitingutabelites stabiilsel kohal. Eesti meediamaastikul on saade eristuv ning üpris tuntud ka oma läbimõeldud ja taibuka muusikavaliku suhtes. Muusika seisab toimetuse monteerimises olulisel kohal ja selle abil saab rõhutada uudiste teemasid ning pöörata vaataja tähelepanu konkreetsetele detailidele. Aastate vältel on „Reporter” küll muutnud oma helikujundust ja ka visuaalset graafikat, kuid saate algupärane idee ja üldine autentsus on muutustest olenemata jäänud püsima ning arenenud koos vaatajate eelistustega.

1.4 Vähemuste olemus

Vähemused on grupp inimesi, keda eristab enamusest kindel ühine tunnus või huvi. Vähemusgruppide piiritlemisel lähtutakse arvulisest vähemusest ehk grupp on põhielanikkonnast väiksem ega domineeri ühiskonnas. Vähemused määratlevad end ka ise vähemusena ning väljendavad üldiselt avalikult oma soove. Kari Käsper (2014) märgib, et vähemuste põhiliste õiguste hulka kuuluvad muuhulgas näiteks õigus võrdselt kohtlemisele ja mittediskrimineerimisele, vabadus kuuluda oma vähemusgrupi hulka ning õigus ka

nendega ühinemiseks. Vähemuste diskursus peegeldab tegelikult mõne kindla ühiskondliku kahju tagajärge, mida domineerivam enamus süstemaatiliselt on põhjustanud või jätkuvalt põhjustab (JanMohamed & Lloyd, 1990).

Vähemustest rääkides kõneletakse „kultuurilisest teisest” ehk kellestki, keda peetakse erinevaks või võõraks, võrreldes ülejäänud domineerivama kultuuriga. See domineerivam osa on „kultuurilise teise” loonud ja seda aegamisi ühiskonda kinnistanud, et õigustada oma võimu ja normatiivsust. Samal ajal on aga ühiskond ise õpetanud inimesi olema ka tundlik ja ettevaatlik „kultuurilise teise” uurimisel, kuid oluline on meeles pidada, et inimkogemuste tuginevat uurimist on kõige loogilisem teha tegelikult siiski läbi inimkogemuse (Said, 1978). Vähemuste diskursuse teooria on oluline, sest see võimaldab hinnata enamuse suhtumist vähemuste väärtuste suhtes (JanMohamed & Lloyd, 1990). Üheks vähemusgrupiks peetakse LGBT+ kogukonda ehk seksuaalvähemusi. LGBT+ lühend ja tähendus on aja jooksul palju täienenud, sest ühiskond on muutunud kirjumaks ning seksuaalvähemusi uuritakse aina enam. Esialgselt LGB-st on tegelikult tänaseks saanud LGBTQIA+, millest iga täht esindab mõnda seksuaalset sättumust, orientatsiooni, eneseväljendust või identiteeti. Seksuaalvähemusi puudutavate sõnade mõistmine toetab mitmekesisust, austab inimõigusi, vähendab diskrimineerimist ja aitab luua aktsepteerivat ühiskonda.

Ka selles töös on valdkonna sõnavarast arusaamine asjakohane ja oluline, et osata sisukalt analüüsida, kuidas on ühiskond ja selle teema kajastamine meedias läbi aja muutunud. L ehk *lesbian* (eesti keeles lesbi) tähendab homoseksuaalset naist, kes tunneb seksuaalset ja/või emotsionaalset tõmmet teiste naiste vastu. G ehk *gay* (eesti keeles gei) tähendab homoseksuaalset meest, kes tunneb seksuaalset ja/või emotsionaalset tõmmet teiste meeste vastu. B ehk *bisexual* (eesti keeles biseksuaalne) kirjeldab inimest, kes tunneb seksuaalset ja/või emotsionaalset tõmmet nii samast soost kui ka vastassoost, aga vahel ka enam kui ühest soost isiku vastu. T ehk *transgender* (eesti keeles transsooline) on laiem termin inimeste kohta, kelle sünnihetkel määratud sugu erineb isiku tunnetuslikust soost, seega hõlmab sooline üleminek sageli välimuse muutust, hormoonravi, nimemuutust ja suguelundite operatsiooni. Q ehk *queer* (eesti keeles kväär) tähistab isikut, kelle seksuaalne sättumus pole heteroseksuaalne, kuid samas ei soovita sildistada oma seksuaalsust ega sugu ka mõne muu identiteedi kohta käiva sõnaga. Varem on q-tähte kasutatud ka tähenduses *questioning* (eesti keeles küsitlev) ehk isiku kohta, kes pole kindel oma seksuaalses orientatsioonis või identiteedis. I ehk *intersex* (eesti keeles intersooline) on inimene, kelle

keha ei vasta ei bioloogilise mehe ega naise normidele, seega võib tal olla näiteks mitu suguelundit. A ehk *asexual* (eesti keeles aseksuaalne) kirjeldab inimest, kes tunneb väga vähe või ei tunne üldse kellegi teise vastu seksuaalset külgetõmmet. Lisaks seitsmele tähele on lühendi lõppu lisatud ka plussmärk, mis tähistab kõiki teisi seksuaalseid sättumisi ja sooliseid identiteete, mida eelpool selgitatud tähed terviklikult ei kirjelda. (Eesti LGBT Ühing, kuupäev puudub; The Center, kuupäev puudub)

Seksuaalvähemuste identiteet ja nende tunnustamine üldises ühiskonnas on olulised teemad, mis puudutavad mitmekesisuse mõistmist ja sotsiaalset kaasatust. Sotsiaalne identiteet kirjeldab seda, kuidas inimene määratleb ennast ja teisi grupikuuluvuse alusel, seega enesetaju ei kujune ainult individuaalselt, vaid ka sotsiaalselt. Igal grupil on teatud normid ja väärtused, mis kujundavad selle liikmete hoiakuid ja käitumist. Butler (1993) usub, et seksuaalvähemuste identiteedi säilimiseks tuleb LGBT+ kogukonnal endal aga mõneti hoopis säilitada heteroseksuaalseid elemente, et püsiks seos laiemaga ühiskonnaga. Sellised elemendid, näiteks pealtnäha tavapärased käitumisviisid või soovitude austamine, aitavad luua sildu ülejäänud ühiskonnaga ning toovad kaasa suurema mõistmise ja tunnustamise. See võib toimida ka seksuaalvähemuste jaoks, kui neid ei peeta „teisteks” või „valedeks”, vaid neid aktsepteeritakse ühiskonna täisväärtuslike liikmetena. Näiteks kuigi sõna „kväär” hõlmab endas justkui kõiki sobivaid mõisteid erinevate seksuaalvähemuste kirjeldamiseks, võib see hoopis tugevdada ühiskonna lõhesid, kuna mõned tõlgendavad seda kui vahendit vastuseisuks traditsioonilisele LGBT+ kogukonnale ning mõne jaoks rõhutab see soolise võrdsuse puudumisele (Butler, 1993).

Paratamatult kogeavad pea kõik vähemusgrupid mingil kujul raskusi, milleks võib muuhulgas olla diskrimineerimine, väärkohtlemine ja stereotüpiseerimine. Ühiskondlikud salgavad eelarvamused, mis kujundavad homoseksuaalsust näiteks meditsiiniliseks või psühholoogiliseks probleemiks, toimivad vahendina justkui õigustamaks mõne grupi diskrimineerimist (Kosofsky, 1990). Diskrimineerimine viitab olukorrale, kus isik satub ebasoodsasse seisusse mõne tema eristuva omaduse tõttu ning diskrimineerimist esineb nii kaudsel kui ka otsesel kujul (EL Põhiõiguste Amet & Euroopa Nõukogu, 2022). LGBT+ kogukonna suunas esineb diskrimineerimist erinevatel tasanditel: riigi poliitikas, ühiskondlikkes normides ja individuaalsetes käitumistes (Strömpl et al, 2007). Diskrimineerimisel võib olla mitmeid laastavaid mõjusid, näiteks võib see madaldada enesehinnangut ja viia psüühiliste häireteni, süvendada lõhesid erinevate gruppide vahel

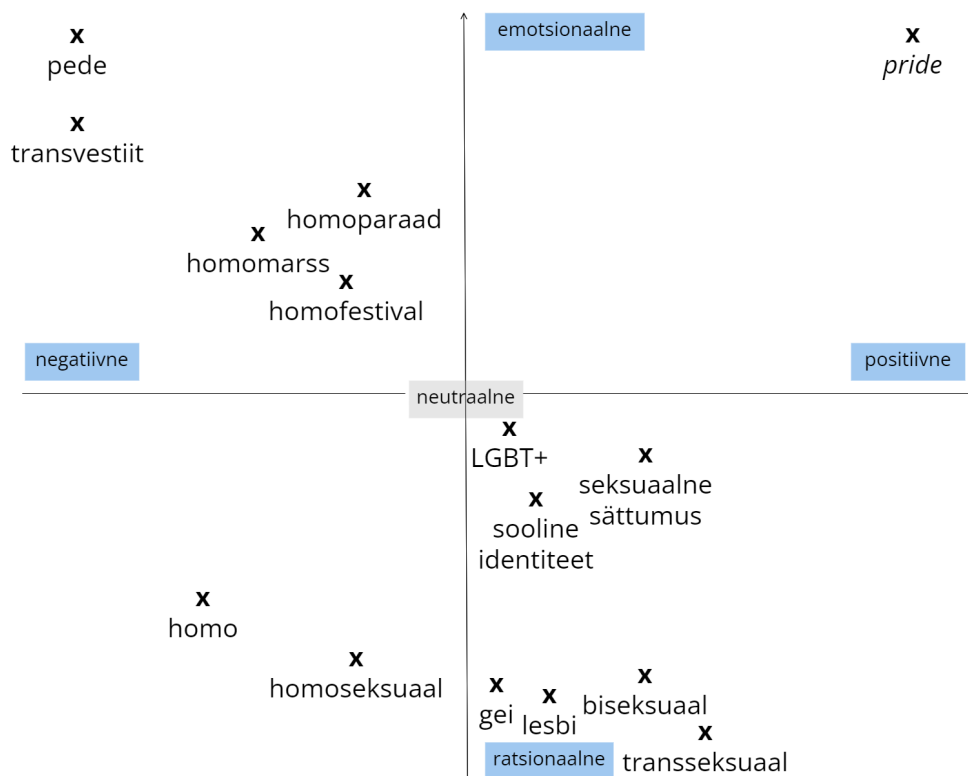
ühiskonnas või segada igapäevast elu ja tegevusi. Lisaks kahjustab diskrimineerimine ühiskonda kui tervikut ning äärmistel juhtudel on vaja sekkuda ka näiteks poliitiliselt.

1.5 Seksuaalvähemuste mõiste Eestis

Keelel on informatsiooni jagamisel väga suur roll, sest lisaks sisulise teabe edastamisele näitab see ka enamasti teksti autori enda hoiakuid ja suhtumist käsitletava teema suhtes (Kasik, 2008). Seksuaalvähemustest rääkides kasutatakse LGBT+ sõnavara ehk kväärsõnavara, mille mõistmine ja arusaam sobilikest sõnadest on aja jooksul muutunud. Keelelised muutused peegeldavad tõenäoliselt mingil määral ühiskonnas toimunud arusaamade ja keelekasutuse arengut, sealhulgas on muutunud ka hoiakud seksuaalvähemuste suhtes, seega püütakse aja jooksul kasutada üha neutraalsemat ja täpsemat keelt. Erinevate seksuaalsete sättumuste ja sooidentiteetide jaoks on kasutusel eri mõisteid ja enamasti kasutatakse selle teema kirjeldamisel eestikeelseid sõnu. Sama sisu kirjeldamiseks eksisteerib enamasti rohkem kui üks mõiste, kuid need erinevad eelkõige oma tooni ja hoiaku osas. Kui näiteks homoseksuaalset meest kirjeldav küllaltki levinud sõna „pede” on alati olnud negatiivne ja solvava tooniga, siis „homo” oli eesti keeles varasemalt kasutusel üpris normaalse sõnana kirjeldamaks homoseksuaalset meest ja mõnel harvemal juhul tegelikult ka naist. Täna ei peeta enam „homo” neutraalseks sõnaks, vaid selle asemel on soovitatav kasutada näiteks „geid”.

Eesti keeles on seksuaalvähemustest rääkides olnud laialt levinud järgnevad sõnad: homo, gei, pede, lesbi, biseksuaal, sookaaslased, transseksuaal, transvestiit, LGBT+, homoseksuaal, seksuaalne sättumus, sooline identiteet, *pride*, homoparaad, homofestival, homomars, geiparaad, seksuaalvähemuste paraad. Kuigi mitmed nendest mõistetest omavad sama tähendust, erinevad need emotsionaalse ja ideoloogilise laetuse poolest. Töö autor hindas kasutatud allikatele (Inimõiguste Keskus, 2023; Käsper, 2014) tuginedes seksuaalvähemuste eestikeelsete mõistete emotsionaalset laetust ja tegi nendest diagrammi (vt joonis 1). Sõnad „gei”, „lesbi”, „biseksuaal” ja „transseksuaal” on neutraalsed ja ratsionaalsed sõnad kirjeldamaks mõnda seksuaalset sättumust. Üldiselt neutraalsetena mõjuvad „LGBT+”, „sooline identiteet” ja „seksuaalne sättumus”, sest need on laiapõhised mõisted ja kaasavad mitmeid erinevaid identiteete, samal ajal austades nende erinevusi. Küll ratsionaalseks, aga veidi rohkem negatiivseks hindab autor „homo” ja „homoseksuaali”, sest need on tehniliselt küll korrektsed väljendid, kuid vananenud tähendus ja puudulikkus võib solvata teadus

seksuaalvähemuste gruppe. Sarnasel tasandil, kuid rohkem emotsionaalsetena mõjuvad „homoparaad”, „homomarss” ja „homofestival”, sest liite „homo” kasutamine näitab suhtumist ja viitab pigem negatiivsele hoiakule ning ühtlasi mõjuvad need mõisted stereotüüpselt, kui nähakse *pride* paraadi lihtsalt mõne festuvali või marsina. Mainitud „*pride*” on ainsana paigutatud emotsionaalsele ja ka positiivsele skaalale, sest selle mõiste kasutamine näitab teadlikkust ja *pride*’i peetakse tähistamiseks ja toetuseks kogu LGBT+ kogukonnale. Samuti emotsionaalsed, aga sealjuures ka väga negatiivsed on solvanguid „pede” ja „transvestiit”, mida kasutatakse alandusena ja halvustavate sõnadena ning need aitavad tõenäoliselt kaasa homoseksuaalsuse stigmatiseerimisele ja diskrimineerimisele. Mõiste „seksuaalvähemus” sobiks joonisele igas mõistes pigem neutraalsele kohale, kuid mõnel juhul võiks argumenteerida, et sõnaosa „vähemus” viitab negatiivsemale hoiakule.

Joonis 1. Seksuaalvähemuste puhul kasutatavate mõistete emotsionaalne laetus

Joonisel on kaks telge. X-telg näitab seksuaalvähemuste kohta käivate mõistete negatiivsust-positiivsust, y-telg aga laetust ratsionaalsuse-emotsionaalsuse skaalal. Kõige neutraalsem punkt on telgede ristumiskoht.

Paljud lääne ühiskonnad on viimastel aastatel tugevdanud seksuaalvähemuste õigusi ja võimalusi. Ka Eestis on tehtud LGBT+ õiguste vallas küll edusamme, aga ühiskonna hoiakud ja suhtumine kipuvad vahel erinema. Nii traditsiooniline meedia kui ka internet on peamised allikad, kust inimesed seksuaalvähemustest kuulevad ja teema kohta õppida saavad. 2023. aasta seisuga ei ole LGBT+ teemaga kokku puutunud 22% ehk umbes viiendik Eesti elanikkonnast (Inimõiguste Keskus & Sotsiaalministeerium, 2023). Lisaks sellele, et teema on ka viimaste uuringute põhjal jätkuvalt paljude jaoks veidi võõras või ka täiesti tundmatu, on juba varasemalt leitud, et just seksuaalvähemused on üks kõige negatiivsemalt kajastatud rühmasid meedias (Jakobson, 2012).

Eestis reguleerivad LGBT+ kogukonda peamiselt kolm seadust: kooseluseadus, perekonnaseadus ja võrdse kohtlemise seadus. Kooseluseadus lubab samasoolistel täisealistel isikutel registreerida end elukaaslasteks, mis annab õiguse kaasa rääkida partneriga seotud otsustes ja võimaldab teatud hüvitised (Riigikogu, 2023a). Alates 2024. aasta jaanuarist laseb kooseluseadus aga lisaks samasoolistel paaridel Eestis täieõiguslikult abielluda (Riigikogu, 2023a). Kooseluseadusega rakendub perekonnaseadus, mis võimaldab ka LGBT+ kogukonda kuuluval isikul lapsendada registreeritud elukaaslase lapse (Riigikogu, 2023b) ja kooseluseaduse § 15 järgi kehtivad registreeritud elukaaslasele oma partneri lapsega suhtlemisel samad õigused nagu tema vanemal (Riigikogu, 2023a). Võrdse kohtlemise seaduse tagamõte on kaitsta isikuid diskrimineerimise eest, mis tuleneb nende etnilisest kuuluvusest, rassist, nahavärvist, uskumustest, vanusest, puudest ja ka just seksuaalsest sättumusest (Riigikogu, 2021). Seadus keelab § 2 järgi isiku seksuaalse sättumuse tõttu diskrimineerimise töö saamisel, edutamisel, värbamisel, ametisse valimisel, töötingimuste kehtestamisel, palgas, karjäärinõustamisel, õppes, hüvitiste andmisel ja tööhingusse kuulumisel (Riigikogu, 2021).

Kui võrdse kohtlemise seadus kehtib laiemalt seksuaalse sättumuse puhul ehk hõlmab endas mitmeid erinevaid seksuaalseid identiteete, siis kooseluseadusega pole aga tegelikult peale homoseksuaalide keegi teine seksuaalvähemustest kaitstud. Abieluvõrdsus on tagatud küll kahele mehele või kahele naisele nii, nagu abielu kehtib heteroseksuaalidele, kuid see ei laiene näiteks kvääridele, mittebinaarsetele või transsooliste inimestele.

1.6 Seksuaalvähemuste stereotüpiseerimine

Seksuaalvähemuste stereotüpiseerimine tähendab väga üldiste ja pealiskaudsete eelduste tegemist ühe mitmekesise kogukonna kohta. Oluline on märkida, et stereotüübid kalduvad lihtsustama LGBT+ kogukonna kogemusi ja identiteeti ning esitavad neid sageli valesti. Stereotüüpide viisid, mida seksuaalvähemuste suhtes kasutatakse, on enamasti homofobsed, heteronormatiivseid oletusi tegevad, negatiivsed tervisega seotud arvamused või lihtsalt välimusest tingitud.

Butler (1993) on öelnud, et homofobia seostub sageli homoseksuaalidele justkui vigase soo omistamisega, näiteks kui geimehi kuvatakse klassikalises mõttes “naiselikena”. Paljudel juhtudel näidatakse seksuaalvähemustest rääkides aga ka näiteks uhketes ekstravagantsetes kostüümides isikuid, kuigi tõenäoliselt väga suur osa neist igapäevasel sedamoodi ei riietu. Nendel juhtudel on see nii soo kui ka seksuaalsuse häbistamine, sest mitte iga meigitud või seelikut kandev mees ei ole gei ega seksuaalvähemused ei kanna igapäevaselt silmatorkavaid kostüüme. Sellised stereotüübid võivad tekitada ühiskonnas eelarvamusi ja need ei kuva LGBT+ kogukonna tegelikkust.

Samuti on stereotüpiseerimise vormis laialt levinud LGBT+ kogukonna seostamine nende väga üldiste tunnuste läbi. Kari Käsper (2014) leiab näiteks, et kui seksuaalvähemustest rääkides kuvada videomaterjali ainult *pride*-rongkäikust, siis võrdub see samaga, kui iga eestlasi käsitlevat teemat saadaks visuaal rahvariides inimestest. See tekitab stereotüüpe ja moonutava arusaama, sest vaid ühes kindlas kontekstis isikute kuvamine ei anna edasi nende raskusi või tõelist identiteeti. Sarnaselt võib mõjuda ka mõne positiivse tunnuse liigne kasutamine. Kui näiteks kuvatakse seksuaalvähemusi kajastades sinna juurde ainult vikerkaaretemaatikat, mis on küll LGBT+ kogukonna sümbol, mõjub see ühekülgsest. Vikerkaarelipp võeti seksuaalvähemuste sümboliks kasutusele 1970ndatel ja see iseloomustab inimeste seksuaalsuse ja sooidentiteetide laia spektrit. Vikerkaarevärvid näitavad samaaegselt LGBT+ kogukonna ühtsuse tähtsust, aga ka iga liikme unikaalseid erinevusi. Sellest olenemata võib vikerkaare liigkasutamine või selle kujutamine ainult ühel viisil näidata seksuaalvähemusi stereotüüpselt. See võib luua mulje, et kogu LGBT+ kogukond on ühesugune ja tähelepanuta jäävad erinevad kogemused ning ka probleemid. Selliseid tunnuseid võib ka esineda muul kujul kui vaid visuaalselt, näiteks muusikas. Üheks sageli kasutatavaks palaks on kindlasti ansambli Village People laul „Y.M.C.A.”. Laulu esialgse

eesmärgi üle on küll üle maailma vaieldud, sest alguses väideti, et laulusõnad peegeldavad lihtsalt Noorte Meeste Kristliku Ühingu (YMCA ehk *Young Men's Christian Association*) erinevaid külgi, aga LGBT+ kogukonnas tajuti laulu pigem ühingu kui noortele meestele tuntud tutvumispaiga tähistamist. „Y.M.C.A.” autorid on kord väitnud, et sellise diskomuusikaga sooviti kuulama meelitada just LGBT+ publikut, aga muul korral on ka väidetud, et seda ei loodud niinimetatud geihümniks, vaid lugu pidi peegeldama lihtsalt YMCA tegevusi (White, 2018). Kuna laulu on üle maailma laialdaselt kasutatud just LGBT+ liikumiste ja *pride*'i ajal, siis on „Y.M.C.A.” omistanud teatud omadused ja seda kuulates seostub paljudele LGBT+ kogukond. Seksuaalvähemusi kajastades aga „Y.M.C.A.” taustale mängimine on kindlasti stereotüüp. Nendel põhjustel ongi oluline kasutada seda konkreetset laulu, aga ka muid sümboleid, LGBT+ kogukonna kujutamisel teadlikult ja tasakaalustatult ning austada kogukonna mitmekesisust ja individuaalseid kogemusi.

Käsper (2014) on kirjutanud, et lisaks stereotüüpide vältimisele tuleks seksuaalvähemusi kajastades meeles pidada kindlat terminoloogiat ja kasutada sobivaid mõisteid, jääda viisakaks ja austada inimeste soolist identiteeti ning kajastada teemat õiglaselt ja tasakaalustatult. Meedia peaks austama seksuaalvähemuste mitmekesisust ja näitama neid autentsetena, sest inimese seksuaalsus või sooline identiteet on vaid üks osa tema olemusest ning see ei pruugi määrata kellegi väärtusi ega muid omadusi. Seksuaalvähemuste kujutamine ei tohi piirduda stereotüüpsete kitsastes särkides meeste või maskuliinsete naistega, vaid selle asemel peaks kajastus peegeldama võimalikult palju LGBT+ kogukonna rikkust ja ka isikute individuaalseid kogemusi.

2. UURIMISPROBLEEM JA METOODIKA

Peatüki eesmärk on esitada peamine uurimisprobleem ja püstitada uurimisküsimused. Lisaks põhjendatakse uurimuse raamistikku, metoodika valikut, andmekogumisviisi ja valimi moodustamise põhimõtteid. Peatükist selgub ka, mis on multimodaalse diskursuse analüüsi eelised ja puudused valitud teemal. Samuti kirjeldatakse täpselt ja samm-sammult analüüsi ülesehitust.

2.1 Uurimisküsimused ja eesmärk

Meedia on osa tänapäeva ühiskonnast, seega koos ühiskonna arusaamade muutustega kujuneb mingil määral ümber ka meedia, sealhulgas televisioon. Bakalaureusetöö uurib ja analüüsib multimodaalselt, millisena on Eestis kategoriseeritud ja määratletud seksuaalvähemusi televisioonis. Töö eesmärk on välja selgitada ja kirjeldada, kuidas on seksuaalvähemuste määratlemine muutunud uudistesaaetes „Reporter” läbi aja. Eesmärgi saavutamiseks on esitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas on seksuaalvähemustest rääkides muutunud keelekasutus?
2. Milliseid muutusi on näha seksuaalvähemuste kajastamisel visuaalselt?
3. Millist rolli mängib uudislugude helikujundus läbi aja?

2.2 Multimodaalse diskursuse analüüs

Bakalaureusetöös on eesmärgi täitmiseks ja uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutatud kvalitatiivset meetodit, mis tähendab, et uurimisviis on avatud lähenemisega ja keskendutakse detailidele ning arvulised andmed ei ole peamised (Kalmus et al., 2015). Analüüsimise kulg kohaneb vastavalt oludele ja on paindlik. Nii heliliste kui visuaalsete aspektide analüüsimiseks on valitud multimodaalse diskursuse analüüs.

Multimodaalse diskursuse analüüs keskendub laiemalt sellele, kuidas inimestevahelises suhtluses kasutatakse erinevaid tähendusi loovaid vahendeid. Suhtlus kui kommunikatsioon

ei toimu ainult läbi keelekasutuse, vaid rolli mängivad mitmed modaalsused. Audiovisuaalse materjali mõistmiseks tuleb tähele panna ja analüüsida kõiki modaalsusi, et sisu oleks arusaadav. Seetõttu on multimodaalse diskursuse analüüs lisaks keeleteadusele, psühholoogiale ja semiootikale kasutusel ka meediauuringutes. Multimodaalse diskursuse analüüsi hakati kasutama 20. sajandi lõpus, aga mõnel pool loetakse selle meetodi sünniajaks alles 21. sajandi algust (Ingerpuu-Rümmel, 2014).

Analüüsides audiovisuaalset sisu, jälgitakse kahte modaalsust: verbaalset ja visuaalset (Ingerpuu-Rümmel, 2014). Kui üldjuhul peetakse keelt domineerivaks suhtlusviisiks ning pilti ja muud tegevust pigem selle illustreerivaks toeks, siis multimodaalne lähenemine tugineb sellele, et visuaalne kommunikatsioon on sotsiaalses kasutuses keelega sarnaselt arenenud semiootiliseks süsteemiks (Kress et al., 2001). Teleuudiste diskursuse analüüsimise eesmärk on näidata selle struktuuri kui kommunikatiivset tegevust vahendamise tingimustes uudiste levitamisele mõeldud valdkonnas (Montgomery, 2007).

Diskursus on modaalsuste vastastikune mõju ja justkui sild erinevate aspektide vahel, aga teleuudistes mängib eelkõige rolli nende ühine esitusviis (Montgomery, 2007). Modaalsusteks loetakse teksti ehk verbaalsust ja pilti ehk visuaalsust, kuid eraldi kolmanda modaalsusena saab teleuudistes analüüsida ka muusikat ehk helikujundust. Nende kolme modaalsuse koostöös toimibki suuremas osas televisioon. Visuaalsed plaanid mängivad teles kahtlemata olulist rolli teabe edastamisel, vaataja tähelepanu köitmisel ja emotsioonide loomisel. Tekst ja visuaalne kommunikatsioon on küll erinevad meetodid, aga mõlemaga väljendatakse sageli märkimisväärselt sarnaseid mõtteid (Kress & van Leeuwen, 2006). Igasugused visuaalsed elemendid täiendavad helilist ja keelelist sisu, sest need võimaldavad uudislugu paremini mõista. Audiovisuaalses meedias on võrdväärsed rollid nii audiol kui visuaalsel poolel. Seksuaalvähemusi käsitlevates lugudes saab eristada vähemuste kategoriseerimiseks teatud sümboleid, mis on läbi aja muutunud ja end kujundanud.

Multimodaalsete oluliste tunnuste märkamiseks ja järelduste tegemiseks on vaja oskust, et kõnealusel teemal erinevaid elemente tõlgendada, seega Kalmus (2015) pakub välja kasutamiseks tõlgendusrepertuaari. Tõlgendusrepertuaar on struktureeritud elementide kogum, millel on süstemaatiline seos ja see väljendab stiili või muid tunnuseid. Tõlgendusi saab üles ehitada ühe või mitme elemendi ümber ning repertuaari abil saab mõista teavet, mõtet või olukorda mõnel kindlal korduval viisil. See nõuab uuritava teema vallas teadmisi ja

laiemat analüüsimisoskust. Tõlgendada saab kultuurilisi, poliitilisi, ideoloogilisi või usulisi konseptsioone ning see mõjutab inimeste arusaama maailmast ja nende käitumist selles. (Kalmus, 2015)

Multimodaalse diskursuse analüüsis uuritakse ja tõlgendatakse erinevaid tähendusviise ning ka nende neutraalset, positiivset või negatiivset laetust. Neutraalne laetus viitab mõistetele ja tähendustele, mis ei kanna endas emotsionaalset või hinnangulist seisukohta, vaid on objektiivsed ja pigem informatsiooni edastavad. Positiivne ja negatiivne määratlemine aga viitavad mõistetele ja tähendustele, mis kannavad endas vastavalt positiivseid või negatiivseid hinnanguid ja tundeid teatud teema suhtes. Selliste tähenduste mõistmine ja analüüs võimaldab paremini aru saada, kuidas verbaalsed ja visuaalsed modaalsuses koos toimivad ning millist mõju need selle materjali tarbijale avaldavad.

2.3 Valim ja analüüsi ülesehitus

Valim on koguhulgast uurimiseks eraldatud väiksem analüüsitavate objektide hulk ning see tekib kindlatel meetodilistel põhimõtetel (Õunapuu, 2014). Bakalaureusetöös on valim kujunenud kindlast ajavahemikust ja temaatilisest fookusest. Valimi moodustamisel on lähtutud uurimisküsimustest ja töö eesmärgist, arvestades samal ajal ka tõenäolisi piiranguid.

Analüüsimiseks valiti vahemikus 2004 august kuni 2023 detsember kõik saates „Reporter” ilmunud uudislood, mis on toimetuse arhiividesse arhiveeritud vähemalt ühega järgnevatest märksõnadest: „LGBT”; „seksuaalvähemus(ed)”; „gei(d)”; „lesbi(d)”; „biseksuaal(id)”; „transseksuaal(id)”; „homo(d)”; „pede(d)”; „*pride*”; „geiparaad”; „homoparaad”. Ajalise perioodi alguseks on valitud „Reporter” esimene eetripäev 30. augustil aastal 2004 ja viimaseks 31. detsember aastal 2023, kui hakati selle bakalaureusetöö jaoks analüüsitavaid objekte otsima. Neid tingimusi arvestades ja pärast kõiki täiendamisi uurimisprotsessi käigus jäid valimisse 74 uudislugu.

Lugusid koguti ja analüüsiti 2024. aasta jaanuarist kuni märtsini „Reporter” uudistetoimetuses, kus oli autoril ligipääs nii digitaliseeritud arhiividele kui ka nendele lugudele, mis enne 2010. aastat on talletatud vaid kassetidele. Ükshaaval füüsilistelt kassetidelt lugude otsimine ja seejärel sobivate digitaliseerimine oli autori jaoks põnev

tegevus, sest sellisel kujul audiovisuaalse materjali salvestamine oli uus kogemus ning esmakordselt sai õppida tundma ja kasutama selleks eraldi masinat toimetuses. On tõenäoline, et seksuaalvähemusi puudutavate lugude hõlmatus valimisse on piiratud ja kõik uudised valimisse ei jõudnud just otsingusõnade konkreetse valiku ja ilmselt arhiveerimisprotsessi käigus tekkinud inimlike vigade tõttu.

Analüüsitavate lugude jaoks tehti kodeerimistabeli vormis kataloog, kuhu märgiti üles vajalik informatsioon ja tunnused, mille abil uurida, kuidas on määratletud „Reporteris” seksuaalvähemusi läbi aja. Kodeerimistabel on lisatud töö lõppu (Lisa A). Kõik valimi ajaperioodil eetris avaldatud seksuaalvähemuste teemalised uudislood kanti kodeerimistabelisse ning seda esialgu selles järjestuses, kuidas lood arhiividest üles leiti. Kodeerimist alustati ilmutamiskuupäeva ja faili pealkirja tabelisse lisamisega ning nende kõrvale tehti veel kolm veergu, kus vaadeldi ning analüüsiti erinevaid modaalsusi: visuaalseid nähtusi, keelekasutust ja muusikat. Visuaalseid aspekte ehk pilti analüüsides märgiti tabelisse märksõnu selle kohta, milliseid plaane ehk narratiivseid strateegiaid kasutati montaažis seksuaalvähemustest kajastamise kontekstis. Lisaks sellele tehti ka näidete illustreerimiseks kuvatõmmiseid (Lisa B). Keelekasutuse veergu märgiti põhjalikult üles kõik sõnad, mida kasutati seksuaalvähemuste kohta terve uudisloo jooksul ja seda eelkõige just audiomaterjalis, näiteks *voiceover*’ina. Lisaks reporteri sõnavarale täiendati lahtrit ka intervjuueeritavate ja teiste kõnelevate isikute kasutatud väljenditega ning sellisel juhul märgiti sõnad ja fraasid jutumärkidesse. Viimasesse veergu lisas autor olemasolu puhul laulude pealkirju ehk taustamuusikat, mis kõlas analüüsitavas uudisloos. Muusika tuvastamiseks polnud üldjuhul abivahendeid vaja, sest kasutatud on populaarseid laule, mida on autor varasemalt kuulnud. Mõne loo puhul oli abiks ka otsingumootor *Google*, mis leidis laulusõnade sisestamisel õige teose pealkirja üles.

Kõik valimisse kuuluvad 74 uudislugu vaatas autor iseseisvalt algusest lõpuni läbi ja keskmiselt kulus ühe loo analüüsimisele umbes 15 minutit. Sageli ei piisanud ainult ühest vaatamisest, vaid detailide täpsemaks märkamiseks korduvanalüüsiti lugu mitmel korral. Paralleelselt kirjutati kodeerimistabelisse multimodaalseid tunnuseid, mis on seotud teemat käsitlevate aspektidega. Bakalaureusetöö autori subjektiivsel seisukohal tehti olulisemad aspektid tabelis silmatorkavamaks, et hiljem tulemusi vaadates ja järeldusi tehes oleks muutusi ajalises järjestuses lihtsam märgata ja teistest eristada. Lugude paigutust kataloogis kohandati vastavalt vajadusele, et lõpuks jääks kodeerimistabeli sisu kronoloogilisse

järjekorda. Viimasena nummerdati kõik read, seega igale uudisloole vastab üks kordumatu number ehk kood.

Tulemusi ja järeldusi tegema asudes vaadeldi uudislugudes märgatud multimodaalseid tunnuseid ajalises järjestuses. Pilti, keelekasutust ja taustamuusikat ehk tabelis asetsevaid kolme peamist veergu analüüsiti eraldi. See tähendab, et esmalt analüüsiti koos kõikide lugude visuaalseid aspekte, mis olid läbi aja analüüsitavatest uudislugudest välja toodud ja sealt leitud sarnased tunnused koondati kokku. Seejärel tehti sama helilise poolega ehk alustati ühiste joonte otsimist lugudes rakendatud sõnakasutuses ja viimases osas vaadati uudislugudes kõlanud taustamuusikat. Nendest tekkisid kindlate tunnustega grupid, mida sai hiljem jagada aastatega konkreetseteks ajaperioodideks. See võimaldas autoril näha muutusi kronoloogilises järjestuses ja saada laiemat arusaama seksuaalvähemusi puudutava teema kajastamise arengust uudistesaares „Reporter”.

3. TULEMUSED

Selles peatükis tuuakse eraldi alapeatükkidena välja, kuidas on keelekasutus, visuaalsed plaanid ja ka taustamuusika muutunud seksuaalvähemusi kajastatavates lugudes läbi aja uudistesaares „Reporter”. Nii sõnavara kui ka visuaalne materjal on ajas läinud neutraalsemaks ehk valikuga välditakse liigset isiklikkust ja stereotüpiseerimist ning eelistatakse pigem ettevaatlikku lähenemist. Küll aga pole suuri muutusi näha muusikas, sest selle puhul on „Reporteril” kindlasti üks soosik.

3.1 Muutused keelekasutuses

Keelekasutuse analüüsis vaadeldakse mõistete ideoloogilist laetust ning sõnade muutust ajas. Muutusi vaadatakse järgmiste mõistete puhul: „homo”, „gei”, „pede”, „lesbi”, „LGBT”, „pride”, „seksuaalvähemus”, „seksuaalne sättumus”, „transseksuaalsus” ning olemasolu korral lisatakse muid keelelisi tähelepanekuid.

Saate „Reporter” uudislugudes on kuulda ja näha aja jooksul muutuses olevat tendentsi, mis soovib tänapäeval homoseksuaalsest mehest kõneledes kasutada pigem sõna „gei” kui eraldiseisvat „homo”. Kuni aastani 2009 domineeris seksuaalvähemusi kirjeldades sõna „**homo**” ning alles hiljem täiendati seda terminitega „homoseksuaal”, „homoseksuaalsus” ja „homopartnerlus”. Viimastena nimetatud sõnadel on neutraalsem kõla ning terminoloogiliselt rääkides on „homoseksuaalsus” korrektne viis kirjeldamiseks emotsionaalset ja seksuaalset tõmmet samast soost inimeste vahel.

Lisaks „homoseksuaalsusele” on umbes vahemikus 2009–2012 kuulda, et aina enam võetakse kasutusele sõna „**gei**”. Üksinda on sõna aga kasutatud vähe ning see lisandub pigem eesliitena: „geinoored” (2009); „geiklubi” (2009, 2015); „geirahvas” (2009); „geibaar” (2012); „geiabiellu” (2014, 2021); „geiinimesed” (2015); „geimees” (2022). Kui sõna aga esineb eraldiseisvana, on sellega sageli paaris ka naiste kohta käiv sünonüüm „**lesbi**”. Kodeerimistabelisse tehtud märkmetest on näha, et „lesbi” on uudislugudes kasutusel umbes neli korda vähem kui sõna „gei” ning seda on liidetud mõne teise sõnaga ainult ühel korral, kui 2010. aastal kasutati kahe naise vahelisest suhtest rääkides väljendit „lesbipaar”. Muudel

kordadel on sõna öeldud enamasti vormis „geid ja lesbid” või „geid, lesbid, biseksuaalid ja transinimesed” ehk kui on räägitud laiemalt LGBT+ kogukonnast. Eraldi tähelepanu pole „lesbi” saanud, seega emotsionaalset laetust sellisel juhul pigem ei esine.

Eraldi välja öeldud „geid, lesbid, biseksuaalid ja transinimesed” esineb uudislugudes harva, küll aga võetakse esimest korda 2016. aastal „Reporter” sõnavarasse lühend „**LGBT**”. Selle väljendi sagenemist ja ka täpsustamist läbi aja saab selgelt märgata. Kasutatud on järgmisi alternatiivseid väljendeid: „LGBT kogukond” (2016, 2019, 2020); „LGBT ühing (2019); lihtsalt „LGBT” (2019, 2021, 2022, 2023); „LGBTQ+” (2020); „LGBT+” (2022); „LGBTQ” (2022). Alates igasugusel kujul lühendi „LGBT” kasutuselevõtust on märgatavalt vähenenud teiste täpsustavate sõnade kasutamine. Paljudes uudislugudes ei peeta enam vajalikuks konkreetse LGBT+ kogukonda kuuluva isiku täpset määramist, vaid kõiki jaotatakse võrdväärselt LGBT+ kogukonda. Selle sõnaga eelistatakse pigem üldistamist ja seega kasutataksegi laiemat katuseterminit. Selline üldistav keeleline lähenemine võib näidata suurenenud teadlikkust ja võib-olla ka aktsepteerimist seksuaalvähemuste teemadel ühiskonnas. Samas võib terminoloogilise täpsuse vähenemine aga mõjutada ka selgust ja täielikku mõistmist mõne uudisloo kontekstis, eriti sellise tundliku ja keerulise teema puhul nagu seksuaalvähemused.

Kuigi halvustava tooniga sõna „**pede**” kunagi toimetusepoolsetest väljaütlemistest ei kosta, on seda läbi aastate siiski eetris korduvalt kuulda. Esimest korda on sõna saates 2005. aastal, kui kahest homoseksuaalsest mehest valminud persooniloos on ka tänaval küsitud inimeste arvamust seksuaalvähemustest. See on olnud toimetuse teadlik valik, sest lugu oleks saanud näidata ka ilma vastava kommentaarita, kui inimene tänaval just seda sõna kasutab. Sellise vaatepunkti valik on tekstistrateegia, mille abil muudetakse pealtnäha objektiivne uudis kellegi hoiakute ja suhtumisega rohkem kaldu (Kasik, 2008). Järgmisena kõlavad terminid „pede” ja „pederast” aastal 2006, kui lisaks teistele solvavatele väljenditele suunavad tänaval homofoobid oma protestihoiakut LGBT aktivistide suunas ning kasutavad just sääraseid halvustavaid ja diskrimineerivaid hüüdeid. Sõna „pede” kõlab uuesti 2007. aastal, kui ühel Eesti esimestest LGBT+ festivalidest ehk *pride*’il on end rongkäiguliste kõrvale sättinud skinheadid, kes rahva suunas just seda sõna agressiivselt karjuvad. Selliste nihilistlike hõigete kuulmine mõjub küllaltki absurdseks, sest positiivse ja rahuliku eesmärgiga loodud sündmus jätab meedias hoopis vastupidise mulje. Just sellest mainitud heliklipist saab ka järgnevatel aastatel sageli korduv objekt, sest seda on monteeritud mitmetesse seksuaalvähemusi

kajastavatesse lugudesse. Tihti on tegu lihtsalt mõne järjekordse *pride*'i või LGBT kogukonnale pühendatud sündmusega ning ka siis on valitud helina katma sõna „pede” karjuv grupp mehi. Aastal 2014 vaibub selle sõna ja ka konkreetse heliklipi kasutamine, kuid veel üks kord käib see eetris. 2023. aastal on sündmuse *Baltic Pride*'i kajastatavas loos monteeritud kokku pikem lõik, kus meenutatakse sama sündmust aastast 2007 ja valitud klippide seas on jälle ka just see.

Muutust keelekasutuses on näha ka sõnas „*pride*”, mille asemel räägiti varem „homoparaadist”, „geiparaadist”, „homomarsist” või lausa „kaasaegse maailma pöörasusest tänaval” (2007). Esimest korda kõlab sõna „*pride*” eetris 2016. aastal, kui uudislugu räägib seksuaalvähemuste rongkäigust Kiievis. Kohalikest uudistest rääkides kasutatakse seda sõna esmakordselt aastal 2017, kui toimus Tallinnas *Baltic Pride*, kuid samas loos on reporter kasutanud ka sõna „geiparaad”. Edaspidistel aastatel siiski enam sellist väljendite segamist ei rakendata, vaid kasutatakse sündmuse kirjeldamiseks väljendit „*pride*”, „*pride* paraad”, „seksuaalvähemuste paraad” või „geiparaad”. Ühe korra on reporter nimetanud ka 2022. aastal sarnast sündmust „homoparaadiks”, kuid see on ka ainus kord, kui pärast 2017. aastat on sündmuse kirjeldamiseks kasutatud mõnda ebasobivat terminit.

Sõna „**seksuaalvähemus**” võetakse „Reporteris” kasutusele aastal 2009 ja kui on mõni vastava teemaga lugu, siis lisaks muudele väljenditele käib paljudes neist vähemalt korra ka just see sõna läbi. Sageli on sõna kasutatud kui sünonüümi „LGBT kogukonnale”, et ilmselt vältida loos liigseid sõnakordusi.

Ainult ühel korral, 2012. aastal, kasutab reporter seksuaalvähemuste uuringust rääkides väljendit „**seksuaalne sättumus**”. Väljend hõlmab endas samuti inimese emotsionaalseid ja seksuaalseid tundeid teiste inimeste vastu, aga selle puhul võib tegu olla nii homo- kui ka heteroseksuaaliga. Sättumuse all mõeldakse osa inimese identiteedist ning seda kasutades ka selles loos hiljem koos täpsustusega „homoseksuaalsus”.

Seksuaalvähemusi kajastavates lugudes on väga vähe mainitud mingilgi kujul sõna „**transseksuaalsus**”. Kahel korral on sõna kasutatud, kui seletatakse lahti lühendit „LGBT” ehk „geide, lesbide, biseksuaalide ja transinimeste festival” (2014) ning „lesbi-, gei-, bi- ja transseksuaalide rongkäik” (2020). Rohkem ei ole toimetuse poolt üheski uudisloos seda sõna eraldi välja tõstetud. Küll aga ühes 2020. aasta loos, kus annab intervjuu poliitik Anti

Poolamets, kasutab mees sõna „transvestiit”. Selle peale katkestab reporter vestluse ja seletab poliitikule, et tegu on solvava sõnaga ning selle kasutamine ei ole sünnis. Seda arvesse võttes on siiski huvitav, et veel 2020. aastal kõlas uudistesaaate eetris ühte seksuaalvähemuste gruppi solvava tooniga sõna.

Lisaks laialt levinud väljenditele ja kväärsõnavarale on „Reporteris” kuulda ka mitmeid seksuaalvähemusi kirjeldavaid termineid, mis on tõenäoliselt toimetuses väljamõeldud või muidu ühiskonnas vähe levinud. Peamiselt on analüüsitavates uudislugudes seda aga kuulda just algusaegadest kuni aastani 2012. Näiteks kirjeldatakse LGBT kogukonna inimesi „sookaaslastena” (2004) või homoseksuaalsest paarist rääkides kasutatakse väljendit „moodne perekond” (2005) ja ka „lustlikud mehed” (2005). Sellisest keelekasutusest jääb kohati mulje, nagu seksuaalne sättumus määraks isiku optimismitaset või paistab, et moodsaks pereks peetakse ainult neid leibkondi, kus esindab keegi LGBT kogukonda. 2010. aastal kujutab uudisloosse valitud juhuslik intervjuueeritav seksuaalvähemuste liikumist kui „vana maailma väljasuremisstrateegiat”, millel on kindlasti negatiivne alatoon ning sellest kostub vastumeelsust antud teema suhtes. Lisaks on selles väljendis tunda ka lootusetust ja ebakindlust laiema ühiskonna tuleviku suhtes. Lesbi kirjeldamiseks on aga kasutatud näiteks väljendit „naissoost mees” (2010), mis viitab selgele stereotüübile ja konkreetsele eelarvamusele seoses traditsiooniliste soorollide ja -identiteediga. Selline keelekasutus näib eksitav ja alandav ega peegelda väga suure tõenäosusega kõnealuse inimese tegelikku identiteeti. Veel on seksuaalvähemuste kohta öeldud „mingid teised ilmingud” (2012), mis jätavad küllaltki ignorantse ja jällegi negatiivse mulje seksuaalvähemuste suhtes. Pärast 2012. aastat on jällegi tunda, et sõnakasutusega muututakse ettevaatlikumaks ja ka nii-öelda väljamõeldisi pigem välditakse. Mõnes hilisemas loos on kasutatud küll sõnasid „omasooiharus” (2023) ja „mitte-hetero” (2023), aga need ei viita millelegi salvavale või ebasobilikule, vaid pigem on neid kasutatud sünonüümidenä, kui räägitaks seksuaalvähemustest.

3.2 Muutused visuaalis

Visuaalsetes muutustes saab eristada valitud subjektide välimust, fookusesse jäävaid elemente ja nende suunas neutraalsuse muutumist ajas. Visuaalsete näidete jaoks on autor alapeatükki lisanud ka kuvatõmmistena kaadrikke videost, mida nimetatakse siin lihtsamalt „piltideks”.

„Reporteri” algusaastatel on kõigis seksuaalvähemusi puudutavates lugudes kuvatud eelkõige just meessoost isikuid. Väga tavapärased plaanid on meigitud, kostüüme kandvatest, pooleldi alasti või kitsaste riietega meestest ehk kuvatakse nii-öelda stereotüüpset homoseksuaalse mehe välimust (Pilt 1, 2, 3). Näiteks ühes 2009. aasta loos näidatakse suures plaanis meesterahvast, kes teeb tantsupõrandal kellelegi silma, aga eelkõige on katteplaaniks tõenäoliselt valitud see isik, sest ta kannab sädelevat särki, mis ilmselt sel ajal oli ebatavaline ja “naiselik” (Pilt 4). Eeskätt on just perioodil 2004–2009 pea igas loos näidatud mõnda ekstravagantses kostüümis, värvilist meiki kandvat või poolalasti meest, kes peaks kujutama seksuaalvähemust. Tegelikult aga toimetused ilmselt neid konkreetseid isikuid ei tunne ega ka vaatajana ei saa olla veendunud, kas need mehed ka päriselt homoseksuaalid on. Mõne uudisloo puhul näidatakse ka suudlevaid või omavahel käest kinni hoidvaid mehi, sellistel juhtudel on ka vaatajale arvatavasti usutavam, et need mehed võivad tõesti olla homoseksuaalid (Pilt 5, 6).

Pilt 1. Mehed kleitides ja meigituna *pride*’il (12.08.2006)

Pilt 2. Mees roosas kostüümis esindamaks homoseksuaalsust (11.08.2007)

Pilt 3. Poolalasti mehed (28.04.2009)

Pilt 4. Sädeleva särgiga mees, kes teeb tantsupõrandal silma (21.10.2009)

Pilt 5. Kaks meest suudlevad *pride*'il (12.08.2006)

Pilt 6. Homoseksuaalne paar jalutab ja hoiab kätest kinni (29.07.2005)

Pikalt näidataksegi seksuaalvähemustest rääkides visuaalselt ainult mehi ning alles 2009. aastal on eetris suur katteplaan kahest suudlevast naisterahvast (Pilt 7). Tundub, et sel ajaperioodil muutubki lugudes näidatavate plaanide sisu, sest umbes 2010. aastast alates on aina rohkem kasutatud uudislugudes plaane *pride*'ist või muudest sarnastest seksuaalvähemusi toetavatest sündmustest (Pilt 8, 9). See võib mõneti tunduda positiivse liikumisena, sest seksuaalvähemuste stereotüpiseerimisest liigutakse justkui kaugemale ja samuti ei näidata teemast rääkides ainult samu ja juba pealtnäha tuttavaid kindlaid nägusid. Samal ajal võib aga *pride*'i näitamine LGBT+ kogukonnast rääkides mõjuda liiga üldistavalt. Järgnevatel aastatel kasutatakse enim plaane *pride*'ist, aga vahel on sellele juurde lisatud suudlevaid samasoolisi või harvemal juhul ka jätkuvalt mõni nii-öelda naiselikum meesterahvas. Samal perioodil kasvab lugudes samuti veel vikerkaaretemaatika, mis on LGBT+ kogukonna sümbol (Pilt 10, 11).

Pilt 7. Esimest korda näidatakse kahte naist suudlemas (21.10.2009)

Pilt 8. Rahvas *pride*'i tähistamas (14.08.2010)

Pilt 9. Inimesed seksuaalvähemusi toetaval sündmusel (03.10.2014)

Pilt 10. Vikerkaarelipp kujutamaks seksuaalvähemuste teemat (08.10.2017)

Pilt 11. Vikerkaare värvides õhupall (11.10.2019)

Visuaalses pooles on väga palju rõhku seatud homfoobide ja märatsejate näitamisele ekraanil. Selliseid isikuid kuvatakse seksuaalvähemusi kajastavates uudislugudes ebaloomulikult sageli ja tundub, et taolise kontrasti loomine on osaks enamikes lugudes. Näiteks 2014. aasta umbes kolmeminutilisest *pride*'i loost täidab kaks minutit intervjuu homfoobse isikuga, kes on LGBT+ kogukonna toetuseks loodud sallivusfestivali kõrvale oma plakatiga kohale ilmunud (Pilt 12). Kaks kolmandikku sellest seksuaalvähemusi kajastavast loost annab edasi tegelikult vaid negatiivseid emotsioone ning intervjuueeritav räägib pikalt, kuidas toetab vaid mehe ja naise vahelist suhet. Sarnane intsident esineb ühes 2017. aasta loos, kus peaks samuti oleks keskmeks Tallinnas toimunud *pride*, aga taaskord on tehtud pikem intervjuu hoopis LGBT+ kogukonna vastase mehega, kelle plakatil seisab suurelt kiri: "Kakanokud kappi!" (Pilt 13). Seda plakati näidatakse mitmel korral ning uudisloos fookust juhitakse sellega seksuaalvähemuste toetuselt rohkem hoopis negatiivsetele emotsioonidele ja pigem võib vaatajate poolehoidu saada nimetatud homfoob.

Pilt 12. Ainult mehe ja naise vahelist suhet toetava plakatiga isik (07.06.2014)

Pilt 13. Homfoobne plakat *pride*'il (08.07.2017)

Kui intervjuudes mängib lisaks visuaalile rolli ka jutt, siis homfoobsuse kuvamist esineb samuti puhtalt visuaalis. Väga huvitav on, et näiteks 2016. aastal on ühes uudisloos kasutatud

juba varasemalt tuttavate klippi, kus skinhead keskmist sõrme viibutab ja karjub „peded!” (Pilt 14). Sedasama plaani on näidatud seksuaalvähemusi kajastavas loos ilma helita, aga veidigi tähelepanelikum vaataja saab huuli lugedes, ja ehk ka varasemat konteksti teades, selgelt aru, mida selles videolõigus potentsiaalselt karjutakse.

Pilt 14. Skinhead karjub 2007. aasta *pride*’il homoseksuaalidele: „Peded!” (15.09.2016)

Alates 2020. aastast muutuvad suurem osa katteplaanidest aegamisi arhiivimaterjaliks, mida toodavad suuremad rahvusvahelised videopangad koos näitlejatega (Pilt 15, 16, 17). Sellisest arhiivist saab tavaliselt interneti vahendusel vajaliku sisuga videoid alla laadida ja kasutada neid erinevates multimeediaprojektides, milleks need ongi loodud. „Reporteris” kasutatud ühest sellisest arhiivist võetud materjal näitab tavaliselt vikerkaarelippe või koos aega veetvaid samasoolisi inimesi, aga seksualiseerimist välditakse. Kui arhiivimaterjali kasutamist nähakse sageli ajasäästmise või vähese ressursi lahenduseks, siis praktiliselt loobutakse selle kasutamisel aga samuti liigsest individuaalsest lähenemisest.

Pilt 15. Vikerkaarelipp lehvimas (19.10.2019)

Pilt 16. Kaks meest teevad kätega südame (28.10.2020)

Pilt 17. Kaks naist koos köögis kokkamas (04.11.2020)

Vikerkaarelippu ja sarnast temaatikat hakatakse aina rohkem näitama aastast 2010, aga lisaks sellele üldisele LGBT+ kogukonna lipule on tegelikult seksuaalvähemuste maastikul erinevate värvide ja tähendustega lippe veel. 2020. aastal on rongkäigu seas näha sinise-roosa-valge triibulist lippu, mis tähistab transseksuaale ning nende samade värvide temaatikat on näha ka 2021. aastal, kui LGBT+ aktivistil on paberile maalitud just nendes värvides lipp (Pilt 18). Lisaks transsooliste lipule on ühe korra näha „Reporteri” eetris aoseksuaalide lippu, mille värvid on must, hall, valge ja lilla (Pilt 19). Sellest on näidatud suurt plaani, kui see lehvis rongkäiguliste vahel suvel toimunud *pride*’il.

Pilt 18. Transseksuaalide lipp rongkäigus (17.10.2020)

Pilt 19. Aseksuaalide lipp lehvimas *pride*'il (11.06.2023)

3.3 Muutused helikujunduses

Helikujundust vaadeldakse siin bakalaureusetöös eraldi modaalsusena, sest see on osa verbaalsest väljendusest ning kannab endas ka sõnumit. Muusika on sünteetiline element uudislugudes, mis ei esine enamjaolt loomulikult, vaid on sinna montaažis lisatud. Televisioonis ei kasutata taustamuusikat pelgalt mitte ainult meeleolu loomiseks, vaid see edastab informatsiooni. Muusika abil saab rõhutada uudiste teemasid ja pöörata vaatajate tähelepanu konkreetsetele detailidele.

Lugusid analüüsid selgub, et pea iga neljanda loo taustal kõlab ansambli Village People laul „Y.M.C.A.”. Täpsemalt on just seda laulu kasutatud seitsmeteistkümnes erinevas uudisloos 74-st. Kodeerimistabeli sisu vaadates paistab, et alates 2019. aastast on selle laulu kasutamine seksuaalvähemuste uudislugudes veidi taandunud, kuid samas pole see kunagi kuhugi täielikult kadunud. „Y.M.C.A.” tundub juba kui ühe normaalse osana seda teemat kajastavate lugude puhul. Seetõttu võib nii mõnigi vaataja ka ise mõnes mõttes juba oodata, et seksuaalvähemuste uudislugudel kõlab muusikana see laul, sest pala on jäänud läbi aja siiski „Reporteris” seda teemat kajastatavatel lugudel püsima.

Kuigi eelpool mainitud laulu püsivus on väga äratuntav ja konkreetne, on aastate jooksul kasutatud „Reporteris” uudislugudes ka järgnevaid laule: „*Careless Whisper*”; „*Love is in the Air*”; „Sellest saab meie suvi”; „Tuttav tango”; „Vaid sinu naer”; „Jätke võtmed väljapoole”; „*Dancing Queen*”; „Mis värvi on armastus”; „Sel ööl”; „*It's My Life*”; „*I'm Coming Out*”; „*Go West*” (Tabel 1). Siiski on kõiki neid ülejäänud lugusid kasutatud seksuaalvähemusi

kajastatavates uudislugudes perioodil 2004–2023 ainult ühe korra ning ükski nendest muusikapaladest uuesti ei kordu.

MUUSIKAPALA	TAUST	EELDATAV TÕLGENDUS
Careless Whisper <i>George Michael, 1984</i>	➤ Räägib mehest, kes pettis oma kaaslast ja nüüd kahetseb. ➤ Ikooniline saksofonisoolo, mida kasutatakse sageli seksuaalsetel teemadel.	➤ Oma identiteedi ja armastuse varjamine, salajas hoidmine. ➤ Enesega leppimine ning varjust välja astumine / kapist väljatulek.
Y.M.C.A. <i>Village People, 1978</i>	➤ Räägib Noorte Meeste Kristliku Ühingu (NMKÜ) tegevustest. ➤ Alati seostatud LGBT+ kogukonnaga. ➤ Mujal, eriti USA-s, samuti sageli kasutatud, rääkides seksuaalvähemustest.	➤ Ka silmad kinni mõistaks vaataja, mis teemal uudislugu eetris on. ➤ Stereotüüpne. ➤ Samal ajal ka ühtsustunde loomine, sest NMKÜ on koht koosviibimiseks ja teineteise toetamiseks.
Love is in the Air <i>John Paul Young, 1977</i>	➤ Räägib sellest, kuidas armastus muudab maailma ja teeb kõik ilusamaks. ➤ Optimistlik meloodia ja sõnum.	➤ Kui armastus suudab muuta maailma ilusamaks, siis miks mitte heaks kiita LGBT+ armastust. ➤ Armastus on kõigile, olenemata seksuaalsest orientatsioonist või soolisest identiteedist.
Sellest saab meie suvi <i>Code One, 1996</i>	➤ Sõnad räägivad armumisest ja suvearmastusest.	➤ Loob romantilise ja mõneti hella õhkkonna, mis kuvab LGBT+ kogukonda malbust.
Tuttav tango <i>Jaak Joala, 1982</i>	➤ Räägib tango tantsimisest kui tunnetest ja romantikast.	➤ Näidatakse homoseksuaale tangot tantsimas, seega on valitud tango eesmärgil.
Vaid sinu naer <i>Ivo Linna, 1984</i>	➤ Sõnum peitub selles, et teatud isiku või kaaslase olemasolu parandab iga kehva olukorra.	➤ Kuna kasutatud uudisloos, kus kahe naise suhe on vägivalla tõttu lõppenud, siis ironiseerib ja irvitab LGBT+ kogukonna üle.
Jätke võtmed väljapoole <i>Anne Veski, 1956</i>	➤ Sõnad peegeldavad avatust ja ootust millelegi uuele.	➤ Ootamine, aga ka lootus, et saabub midagi uut, nt võrdõiguslikkus.

Dancing Queen <i>ABBA, 1976</i>	➤ Sõnad tantsimisest, pidutsemisest ja hetkes elamisest. ➤ Väljendab vabadust ja elurõõmu. ➤ Populaarne tantsuhitt.	➤ Kirjeldatav vabadus ja eneseväljendus kõnetavad LGBT+ kogukonda, sest need teemad on neile ka tuttavad. ➤ Positiivne meloodia elab kaasa ja tähistab kogukogunda toetavat sündmust.
Mis värvi on armastus <i>Uno Loop, 1971</i>	➤ Laul seob omavahel värve armastusega ning mõtiskleb armastuse värvi üle.	➤ Vikerkaar kui tunnus LGBT+ kogukonnal ehk armastus ei tunne piire ja aktsepteeritakse kõiki.
Sel ööl <i>Mait Maltis, 1985</i>	➤ Refraan: „Üks meist naine, teine mees.”	➤ Rõhutakse armastusele mehe ja naise vahel ning LGBT+ isikuid salatakse.
It's My Life <i>Bon Jovi, 2000</i>	➤ Räägib enesekindlusest, iseseisvusest ning täiel rinnal elu elamisest, olenemata kõikidest raskustest ja takistustest.	➤ Oma eneseväljenduse üle uhkuse tundmine ja püüdlus avalikult oma identiteeti jagada. ➤ Vabadus olla „mina ise”. ➤ Proovib võidelda stereotüpiseerimise vastu.
I'm Coming Out <i>Diana Ross, 1980</i>	➤ Sõnad on vabadusest ja julgusest olla “mina ise”.	➤ Peegeldab eneseavamist ja kapist väljatulekut.
Go West <i>Pet Shop Boys versioon, 1993</i>	➤ Algselt oli inspireeritud n-ö Ameerika unisusest ja läänelikust maailmavaatest. ➤ Sõnad räägivad optimismist, unistuste tagaajamisest ja seiklusjanust. ➤ Sõnumi keskmes on koostöö ning ühised eesmärgid. ➤ Peetakse ka vabaduse ja avastamise hümniks.	➤ Unistusteni püüdlemine peegeldab LGBT+ kogukonna võitlust võrdse kohtlemise järele. ➤ Ühtekuuluvustunne on suur osa LGBT+ inimeste seas. ➤ Lootus paremale homsele ja diskrimineerimise vastu võitlemisele.

Tabel 1. Analüüsitavates uudislugudes kasutatud muusika, selle taustainfo ja autoripoolne eeldatav tõlgendus

„*Careless Whisper*” on üks esimesi laule, mida seksuaalvähemustest kõneledes „Reporteris” kasutatakse. Seda pala on sageli kasutatud seksuaalsetel teemadel ja sisu räägib tegelikult kaaslase petmisest ja hiljem kahetsemisest. Eeldatavasti on laulu kasutatud kui võrdlusena oma armastuse varjamisest ja selle salajas hoidmisest. Enesega leppimist ja varjust välja astumist võib kõrvutada ka kapist väljatulekuga.

2008. aastal kõlav „*Love is in the Air*” räägib sellest, kuidas armastus muudab maailma ja see teeb kõik ümbritseva ilusamaks. Laulul on optimistlik meloodia ja sõnum, seega mõjub sõnum aktsepteerivana ka LGBT+ kogukonna suhtes. Armastus on kõigile lubatud ja seda olenemata seksuaalsest orientatsioonist või soolisest identiteedist.

„Sellest saab meie suvi” on kasutatud ühes 2009. aasta loos, kui Tallinnas peatus homoseksuaalide kruiisilaev ja laul loob suvise meeleolu. Selle sõnad räägivad aga armumisest ja suvearmastusest, nii et see pala loob uudisloos romantilise ja mõneti hella õhkkonna. See tundub väga ühekülgse LGBT+ kogukonna kuvamisena, et nagu justkui oleksid nad alati malbed ja õrna iseloomuga.

Laul „Tuttav tango” räägib tango tantsimisest kui tunnete ja romantika väljendusviisist, aga see on valitud ühte 2010. aasta uudisloosse ilmselt siiski seetõttu, et see käsitleb homoseksuaale tangot tantsimas. Selles kontekstis küll laul väga seksuaalvähemuste teemasse sobivat meeleolu ei tekita, vaid toimib tantsulise olustiku loomiseks.

„Vaid sinu naer” on valitud ühe 2010. aasta uudisloo taustale ja selle laulu sõnum peitub selles, et teatud isiku, näiteks kaaslase, olemasolu parandab iga kehva olukorra ja piisab vaid sellest ühest kallist lähedasest. See laul tundub aga loos irooniline, sest uudis räägib kahe naise vahelisest suhtest, mis leidis lõpu vägivalla tõttu. Sellisel kujul irvitab ka lauluvalik kogu LGBT+ kogukonna üle.

„Jätke võtmed väljapoole” sõnad peegeldavad avatust ning ootust millelegi uuele ja paremale. Neid sõnu võib tõlgendada kui peegeldust seksuaalvähemuste seas, sest läbi aja on oodatud uuendusi. Otsem tähendus võib olla ka näiteks lootus võrdõiguslikkusele ja seaduste muudatustele.

„*Dancing Queen*” on olnud pea alati populaarne tantsuhitt, mis väljendab üldist vabadust ja elurõõmu. Selle sõnad keskenduvad tantsimisele, pidutsemisele ja ka hetkes elamisele. Laulus kirjeldatav vabadus ja eneseväljendus võivad kõnetada seksuaalvähemusi, sest need teemad on ka neile tuttavad ja aktuaalsed. Selle positiivne meloodia tundub kaasa elavat ja ka tähistavat LGBT+ kogukonda toetavaid sündmusi.

Laul „Mis värvi on armastus” seob omavahel värve armastusega ning mõtiskleb armastuse värvide üle, nagu seda küsib ka pala pealkiri. Värvid võivad seostuda vikerkaarega kui ühe LGBT+ kogukonna tunnusega. Sellest võib tõlgendada, nagu armastus ei tunne piire ning aktsepteeritakse kõiki seksuaalsusi ja soolisi identiteete.

Eestikeelsetest lauludest tundub kummaline valik Mait Maltise lauldud „Sel ööl”, mida kasutati ühes 2016. aasta „Reporter” loos. Refraani peamised sõnad kõlavad: „Üks meist naine, teine mees,” mis võib nii mõnelegi vaatajale jätta seksuaalvähemuste uudisloo juures segase mulje. Ühest küljest tundub, nagu lauluviis kajastaks lihtsalt meeste ja naiste olemust, kuid sõnu kuulates võib jääda hoopis mulje, et selle laulu kasutamisega justkui propageeritakse vaid naise ja mehe vahelist suhet ning sel juhul jätavad laulusõnad seksuaalvähemusi salgava tunde.

Bon Jovi laul „*It's My Life*” käib taustale ühel 2016. aasta uudislool ning see räägib enesekindlusest, iseseisvusest ja elu täiel rinnal elamisest, olenemata kõikidest raskustest ja takistustest. Selline eneseväljenduse üle uhkuse tundmine ja püüdlus oma identiteeti avalikult jagada võib inspireerida seksuaalvähemusi olemaks „mina ise”. Laul tundub mõnes mõttes ka stereotüpiseerimisele vastu võitlevat.

Ühes 2023. aasta uudisloos on kõlanud Diana Rossi laul „*I'm Coming Out*” ehk eesti keeles „Ma tulen välja”. Seda laulu võib tõlgendada kui kapist väljatulekut ehk oma seksuaalse sättumuse või soolise identiteedi avalikustamist. Laulu on seega mitmel pool nähtud kui seksuaalvähemuste tähistamise ja eneseavamise julgustamisena ning ka seda on peetud üheks LGBT+ kogukonna hümniks.

Laul „*Go West*” on mänginud taustal samuti ühes 2023. aasta uudislool ja nagu ütleb pealkiri, siis see viitab läänelikule liikumisele ja selle maailmavaadetele. Laulu sõnum kannab endaga vabanemise ja vabaduse tunnet ning sellega kaasnevat lootust ja optimismi. Ameerika läänt

on peetud kohaks, kus võivad justkui kõik unistused täituda ja avaneb võimalusi paremale elule. Sarnast suhtumist on tõenäoliselt pea alati lootnud ka LGBT+ kogukond ja laulu kasutamine selles uudisloos viitab ilmselt arvamusele, et seksuaalvähemused on lihtsalt osaks läänelikust ja uuendusmeelsest maailmavaatest.

Mõni laul on osutunud uudisloosse valituks ilmselt seetõttu, et ainult üks konkreetne fraas või lause sobib teemasse, aga mõni muusikapala on ajaga omistanud endale ka kindlaid tunnuseid, kui räägitakse seksuaalvähemustest. Ilma sõnadeta muusikat kõlab analüüsivates lugudes pigem vähe, kuid kui on kuulda mõnda muud lugu, siis enamasti on see rütmikas ja rõõmsameelne ning selle eesmärk on ilmselt hoida uudisloo tempot, köita televaataja tähelepanu ning mõnel juhul ka kergendada seksuaalvähemuste teemadel situatsioone ja reaalseid probleeme.

4. JÄRELDUSED JA ARUTELU

Selles peatükis annab autor oma bakalaureusetöös püstitatud uurimisküsimustele vastused, tõlgendades läbiviidud analüüsi tulemusi.

4.1 Kitsenenud keelekasutus

Keelekasutuse analüüsist selgus, et koos ühiskondlike muutustega on ajas kohanenud ka uudistesaaate „Reporter” lugudes kasutatav keel. Seksuaalvähemuste kajastamisel on terminoloogia edasi arenenud ning ideoloogia nihkunud neutraalsemaks ja mõnes mõttes positiivsemaks.

Sõna „homo” on taandunud ja seda asendatakse uudislugudes aina enam positiivsema alternatiivse sõnaga „gei”. Muutust saab tõlgendada kui märki ühiskonnapoolsest aktsepteerimisest ning see näitab soovi vältida negatiivseid konnotatsioone. „Gei” kasutamine on saanud tavapäraseks ja sõna esineb ka liidetes. Alates 2016. aastast on näha moodsamate mõistete „*pride*” ja „LGBT” sagenemist, asendades varasemad väljendid nagu „homoparaad” või „homoseksuaalid”. Seksuaalvähemustest rääkides on nüüd kõige tavapärasem kasutada laiamõistelist väljendit „LGBT”, millele lisatakse vahel juurde ka selle väljendi igat tähte selgitav kommentaar. See aitab peegeldada seksuaalvähemuste sündmuste positiivset ja eneseväljenduslikku aspekti ning võib kajastada ka ühiskonna üldist suhtumist LGBT+ kogukonda.

Kuigi toimetuse poolt ei ole solvanguid, näiteks sõnad „pede” või „pederast”, otseselt kordagi kõlanud, on ka nende mõistetega ümberkäimine ajas muutunud. Varasemalt lasti üpris julgelt eetris sellisel solvaval sõnal kõlada ega kasutatud varjamiseks piikse või muid vahendeid. Viimastel aastatel on sellist mõistet aga välditud, seega on kaduma hakanud homofoobsete rünnakute kuvamine ja halvustava tonaalsuse kasutamine ka keeles.

Neid tulemusi tõlgendades on näha, et keelekasutus seksuaalvähemuste suhtes on ajas muutunud, peegeldades sealjuures ühiskonna ideoloogilisi nihkeid ja arenguid hoiakutes. Positiivsed ja neutraalsed terminid on muutumas normaalsuseks ning negatiivsed ja solvavad

mõisted on taandumas. Need muutused võivad näidata ühiskonna üldist liikumist tolereerivama ja aktsepteerivama suuna poole seksuaalvähemuste suhtes.

4.2 Neutraalsemad visuaalsed valikud

Saate algusaastaid ja tänapäeva võrreldes on eriti olulist nihet märgata visuaalses keeles just väheneva stereotüüpsuse suhtes. Kuni aastani 2009 olid ülekaalukalt seksuaalvähemuste lugude visuaalses keskmes meessoost isikud, keda kujutati viisidel, mis rõhutasid stereotüüpseid jooni, näiteks mehed meigituna või ekstravagantsetes kostüümides. Sellised nähtavad valikud võisid ka vaatajates tekitada teatud eelarvamusi ja tugevdada nende seas juba eksisteerivaid stereotüüpe seksuaalvähemuste kohta.

Samuti on näha, et „Reporter” on aastate jooksul taandunud isikukesksetest visuaalidest ja hakanud valima üha neutraalsemaid plaane. Seetõttu on rohkem hakatud kasutama ka rahvusvahelistest videopankadest võetud materjali, mis on spetsiaalselt loodud audiovisuaalsetes projektides kasutamiseks. See muutus näib teadliku otsusena, et vähendada liigset seksualiseerimist ja individuaalseid eripärasid. Sellise materjali kasutamine aitab vältida tahtmatut üksikisikute esiletõstmist ning võimalikku stigmatiseerimist. Äratuntavate nägudega suudlevate meeste asemel on hakatud kasutama pigem vikerkaaretemaatikat.

Rohkem on hakatud seksuaalvähemuste lugudes pildina kuvama ka *pride*’i, mis tundub esmapilgul positiivse muutusena, kuid samaaegselt kannab see endaga ohtu, et seksuaalvähemusi näidatakse peamiselt ühest küljest või liiga üldistatult. LGBT+ kogukonna inimeste kuvamine ainult *pride*’il võib jätta neist mulje kui lihtsalt värvilistes riietes pidutsejatest ega olukord ei peegelda nende tegelikku igapäevaelu või raskusi.

Küll aga on vähenenud positiivsetel sündmustel märatsejate ja homofobide näitamine. Varem nendel üritustel sageli intervjueeritavateks valitud isikud on ekraanilt kadunud ja konflikti näitamist piiratakse. Sellised visuaalsed plaanid võisid varasemalt jätta mulje, et vastasseis on normaalne ja paratamatu, aga eelkõige rõhuti negatiivsusele, mis aitas varjutada LGBT+ kogukonna edusamme ja positiivseid sõnumeid.

„Reporter” visuaalsete valikute areng näitab teadlikku püüdlust liikuda stereotüüpidest eemale ja kajastada teemat võimalikult objektiivselt. Neutraalsemad visuaalid pakuvad vaatajale vähem vastuolu ning seksuaalvähemusi kajastades ei proovi toimetuse pooli valida. Sellise tundliku teema käsitlemine nõuab kogemuslikkust ja ühiskonna tunnetamist, sest pidevalt peab hindama ja vajadusel kohendama oma visuaalseid strateegiaid. See on oluline, et tagada austav ja täpne kujutamine.

4.3 Muutumatu helikujundus

Kui keelekasutuses ja visuaalsetes valikutes on märgata ajas konkreetseid muutusi neutraalsuse suunas, siis „Reporter” helikujundus seksuaalvähemusi kajastavates lugudes on püsinud aastate jooksul üpris muutumatu. Kuna muusika ei ole pelgalt mitte ainult meeleolu loov taustaheli, siis see mõjutab sügavalt ka seda, kuidas vaatajad tajuvad näidatavat sisu. See on üks strateegilistest vahenditest loomaks emotsioone ja pööramaks tähelepanu kindlatele detailidele.

Analüüsist selgus, et laul „Y.M.C.A.” on saanud peaaegu sünonüümiks seksuaalvähemuste teemadele. Seega tundub selle korduv kasutamine 20 aasta jooksul kliše ja stereotüüp, seda ka siis, kui esialgne seos LGBT+ kogukonnaga võib näida positiivne. Lõpuks kõlab laul muutumatu automaatse valikuna, mida ei pruugita teha enam isegi teadlikult.

Teised kasutatud laulud kannavad endas ühte konkreetset sõnumit või emotsiooni, mis võivad mõjutada uudislugude tõlgendamist vaatajate seas. Enamasti on muusika valitud konteksti sobivalt ja sageli mängib rolli vaid üks kindel fraas laulust.

Järelikult ei tohiks helikujundust televisioonis alahinnata, vaid see toimib tõesti eraldi modaalsusena. Sageli kasutatakse just muusikat kui vahendit teemade rõhutamiseks ja samal ajal luuakse vaatajale äratuntavaid mustreid, mis võivad mõjutada tema arvamust käsitletava teema suhtes. See tõstab esile helikujunduse strateegilise tähtsuse, mis kujundab emotsionaalset vastuvõetavust ja visuaali mõistmist. Seega on muusika kriitiline element igas seksuaalvähemusi kujutavas uudisloos.

4.4 Uurimistöö kitsaskohad ja ettepanekud edasiseks uurimiseks

Valitud metoodika abil tehtud analüüsiga leiti bakalaureusetöö alguses püstitatud uurimisküsimustele vastused, kuid veel täpsemate tulemuste ja konkreetsemate näidetenäideteni jõudmiseks saaks metoodikat järgnevates uurimustes täpsustada.

Kuna selles töös läheneti andmete kogumisele läbi arhiivide, siis ei olnud kõiki seksuaalvähemusi kujutavaid uudislugusid sajaprotsendiliselt võimalik nende kriteeriumite abil tuvastada. Võimalik oleks vaadata läbi kõik aja jooksul eetris käinud saated algusest lõpuni ning leida üles puuduolevad lood, kuid see nõuaks väga palju rohkem aega ja tõenäoliselt ka suuremat töögruppi.

Samuti saaks minna analüüsiga täpsemaks, kui võtta fookusesse seksuaalvähemuste seast veel eraldi mõni väiksem grupp. Näiteks saaks analüüsida muutusi transseksuaalide või ainult lesbide määratlemises. Sellisel kujul saaks metoodika sekka lisada ka näiteks arutelusid mõndade valitud grupi esindajatega, sest reaktsioonid aitaksid ilmselt paremini aru saada mõistete emotsionaalsusest.

Need on mõned viisid, kuidas saaks sarnasel teemal uurimust järgnevates töödes läbi viia. Sellest olenemata usub aga autor, et valminud bakalaureusetöö annab hea esmase ülevaate muutustest erinevates modaalsustes ja sellest saab ainet edasisteks uurimistöödeks.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada ja kirjeldada, kuidas on seksuaalvähemuste määratlemine muutunud läbi aja uudistesaares „Reporter”. Autor soovis aru saada, kas koos ühiskonna hoiakute muutustega on mingil moel arenenud ka televisioonis LGBT+ kogukonna kuvamine ning seda just erinevate modaalsuste lõikes. Eesmärgi täitmiseks püstitati kolm uurimisküsimust, et analüüsida muutusi keelekasutuses, visuaalsetes plaanides ja ka helikujunduses. Lisaks sai töös oluliseks verbaalsete ja visuaalsete aspektide tõlgendamine, et mõista nende tegelikke tähendusi analüüsitava kontekstis.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks koostas autor kodeerimistabeli ja teostas multimodaalse diskursuse analüüsi 74 uudislooga, mis olid valimisse jõudnud pärast toimetuse arhiivide läbitöötamist.

Analüüsist selgus, et nii sõnakasutus kui ka visuaalid on aja jooksul muutunud aina neutraalsemaks ning teema üldine käsitlemine ettevaatlikumaks. Keelekasutus on kitsenenud ja uudislugudes kasutatakse vaid teatud mõisteid, mis ei vali pooli ega ole solvava tooniga. Visuaalsetes valikutes on liigutud inimeste pealt pigem kogukonna temaatika näitamisele ning üha enam välditakse stereotüüpe ja konfliktseid olukordi. Modaalsusena on kõige vähem ehk tegelikult pea üldse mitte muutunud helikujundus. Viimase kahekümne aasta jooksul on seksuaalvähemustest rääkides kõlanud taustale peamiselt üks muusikapala, mis on samaaegselt stereotüüpne, aga ajas püsima jäänuna tundub see juba ka teemale iseloomulik ja ootuspärane.

Ühiskond on muutunud aastatega teadlikumaks ning televisioon peegeldab normidele vastavaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. „Reporter” püüab seksuaalvähemuste teemal jääda aina rohkem pigem tahaplaanile ning kajastada seda võimalikult eemalt ja erapooletult.

Töö autor leiab, et seksuaalvähemuste määratlemist televisioonis on Eestis veel vähe uuritud, aga seda peaks tegema juba üksnes seetõttu, et muutusi on üsna tõenäoline leida. Audiovisuaalse materjali analüüsimine on huvitav ning erineb teistest meediumitest oma mitmekihiliste ja erinevate omaduste kaudu.

KASUTATUD ALLIKAD

Butler, J. (1993). *Bodies That Matter. On the Discursive Limits of "Sex"*. Routledge.
https://monoskop.org/images/d/df/Butler_Judith_Bodies_That_Matter_On_the_Discursive_Limits_of_Sex_1993.pdf

Eesti LGBT Ühing. (kuupäev puudub). *Sõnastik*. <https://www.lgbt.ee/sonastik>

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet & Euroopa Nõukogu. (2022). *Euroopa võrdse kohtlemise õiguse käsiraamat*.
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-handbook-non-discrimination-law-2018_et.pdf

Fiske, J. & Hartley, J. (2003). *Reading Television*. Routledge.

Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. SAGE Publications.

Hall, S. (2003). *Who Needs Identity? Questions of Cultural Identity*. SAGE Publications. London. https://www.academia.edu/4362995/Hall_S_Questions_Of_Cultural_Identity

Hennoste, T., & Kurvits, R. (2019). *Eesti ajakirjanduse 100 aastat*. Post Factum.

Ingerpuu-Rümmel, E. (2014). *Multimodaalse diskursuse analüüs*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/multimodaalse-diskursuse-analyys>

Inimõiguste Keskus & Sotsiaalministeerium. (2023). *Avaliku arvamuse uuring LGBT teemadel*. <https://humanrights.ee/materjalid/avaliku-arvamuse-uuring-lgbt-teemadel-2023/>

Jakobson, M.-L. (2012). Ülevaade meediamonitooringust. Ettekanne konverentsil. „Vähemuste kujutamine meedias“, 3.05.2012. Tallinn.

JanMohamed, A. R., & Lloyd, D. (1990). *The Nature and Context of Minority Discourse*. Oxford University Press.

Kalmus, V. (2015). *Diskursusanaliis*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/diskursusanalyys/>

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanaliis*. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kasik, R. (2008). *Tekstid ja taustad V. Meediatekstide keelekasutus ja selle sotsiokultuurilised taustad*. Tartu Ülikooli Kirjastus. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/158b5272-ee89-4430-8e82-4abf9a684e4b/content>

Kosofsky Sedgwick, E. (1990). *Epistemology of the Closet*. University of California. <https://arequeerslikejews.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/01/sedgwick-eve-kosofsky-epistemology-closet.pdf>

Kress, G., Jewitt, C., Ogborn, J. & Tsatsarelis, C. (2001). *Multimodal teaching and learning: The rhetorics of the science classroom*. Continuum. https://www.academia.edu/27773901/Multimodal_Teaching_and_Learning_The_Rhetorics_of_the_Science_Classroom

Kress, G. & van Leeuwen, T. (2006). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. Routledge.

Käsper, K. (2014). *Meedia ja vähemused*. https://humanrights.ee/app/uploads/2015/01/va_hemuste-kajastamine.pdf

McQuail, D. (2003). *Mcquaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Montgomery, M. (2007). *The Discourse of Broadcast News. A Linguistic Approach*. Routledge.

Riigikogu. (2021). *Võrdse kohtlemise seadus*. Riigi Teataja, RT I, 22.10.2021, 11.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/V%C3%B5rdKS>

Riigikogu. (2023). *Kooseluseadus*. Riigi Teataja, RT I, 06.07.2023, 46.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023046>

Riigikogu. (2023). *Perekonnaseadus*. Riigi Teataja, RT I, 11.01.2023, 12.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/111012023012>

Said, E. W. (1978). *Orientalism*. Vintage Books.
https://monoskop.org/images/4/4e/Said_Edward_Orientalism_1979.pdf

Strömpl, J., Alvela, A., Ilves, K., Parmas, A., Soo, K., & Šahverdov-Žarkovski, B. (2007). *GLBT-inimeste ebavõrdne kohtlemine Eestis. Uuringu lõpparuanne*.
https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_ana_luusid/Sotsiaalvaldkond/glb-t-inimeste_20ebav_c3_b5rdne_20kohtlemine_20eestis_1_.pdf

Šein, H. (2021). *Digiajastu teleraamat: Digiajastu televisioon Eestis 2000-2020*. Hagi Šein.

The Center. (kuupäev puudub). *Common Identity Definitions*.
<https://gaycenter.org/community/lgbtq/>

van Dijk, T. A. (2005). *Ideoloogia. Multidistsiplinaarne käsitus*. Tartu Ülikool.

White, A. (2018). *The Real Story of the YMCA that Inspired The Village People's Gay Anthem*. Gothamist.
https://web.archive.org/web/20181220142205/http://gothamist.com/2018/12/20/real_ymca_village_people.php

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3538e168-6012-4e90-8484-4bb59be8b14a/content>

LISAD

LISA A. Kodeerimistabel

	KUUPÄEV	FAIL	VISUAAL	KEELEKASUTUS	MUUSIKA
1	05.11.2004	/pealkiri puudub/	<u>sulgedes "naiselikud" mehed</u> , seinamaal kahest abielluvast mehest, <u>meigitud mehed</u>	"Homodel on tekkinud probleem"; <u>geid</u> ; sookaaslased	(lõbus sõnadeta)
2	29.07.2005	/pealkiri puudub/	persoonilugu kahest mehest, kannavad samasuguseid <u>kitsaid</u> <u>riideid</u> , mehed hoiavad <u>käest kinni</u>	moodne perekond; nagu täiskasvanud kaksikvennad; lustlikud mehed; " <u>peded</u> "	"Careless Whisper"
3	03.01.2006	/pealkiri puudub/	värvides 89c klubi, lõikeid varasemast <u>pride</u> ist	geide abielud; <u>geid</u> ja <u>lesbid</u> ; <u>homo</u> abielud; Martin Helme: "Kuhu see piir tuleb? Täna samasoolised, homme siis abiellume loomadega? ülehommega võib sumutega?"; "Üleskasvamise sellised peres tagab diskrimineerimise."	-
4	12.08.2006	/pealkiri puudub/	<u>pride</u> , <u>kostüümides mehi</u> kõige rohkem, skinheadid lähevad kallale	<u>homode</u> paraad; homomars; <u>homo</u> aktivistid; homofobid tänaval: - "pangu kapis edasi, kui tahavad, aga ärge tänavale tulgu, raisad"; - "ajuvärdjad!"; - " <u>pederast</u> ", " <u>peded</u> "; - "vägistavad metsa all lapsi"	"YMCA"
5	04.10.2006	/pealkiri puudub/	<u>pride</u> , suudlevad mehed, vikerkaarelipud	<u>homoklubi</u>	"YMCA"
6	16.12.2006	/pealkiri puudub/	<u>pride</u> , <u>suudlevad mehed</u> , vikerkaarelipud, <u>naisteriietes mehed</u>	homofob: - "mõjutavad meie lapsi negatiivselt", - "segab naabreid"	-
7	30.03.2007	Reporter seksiparadiisis Tais	geibaaride reklaamid, <u>mehed duši all</u> , paljas masseerija geimees	<u>geit</u> änav; armastuse lantijad; <u>geimassaaž</u>	"YMCA"
8	11.08.2007	Vikerkaarerahvas jalutas Tallinna tänavatel	palju rohkem negatiivsust ja homofobie kui muud, meenutab politseilugu, keskmes pigem <u>geivastased</u>	marssivad <u>homod</u> ; <u>homoparaad</u> ; <u>homod</u> ; <u>geiparaad</u> ; kaasaegse maailma pöörasus tänaval; - "perverssus! täielik prostituatsioon!"; - " <u>peded</u> !"; - "mine mängi klouni parem" - "idiotid peast" - "ei taha, et meie lapsed seda näeksid"	-

9	13.08.2007	/pealkiri puudub/	katteplaani <u>pride</u> 'ist	<u>homod</u>	-
10	13.03.2008	Savisaar homoaktivistidele: Kes tahab vikerkaart näha, peab ka vihma kannatama	<u>suudlevad mehed</u> , Savisaarega intervjuu	<u>lesbid, geid ja biseksuaalid</u>	-
11	22.08.2008	/pealkiri puudub/	persoonilugu teismelisest geipoisist, kohtub oma <u>deidiga</u> , lähevad jäätist sööma ja hoiavad <u>käest kinni</u>	<u>homo</u> ; avalik <u>homoelu</u> ; <u>kapist väljatulek</u>	"YMCA", "Love is in the air"
12	28.04.2009	Homojamas Galetin: Nõme pommudis tehti eimillestki!	samasoolised kaitseväes	<u>homoseksuaalsus</u> : "seksuaalne kallak"	-
13	15.07.2009	Geid piirasid Leedu saatkonda	(Tallinnas protest, sest Leedu vähendas seksuaalvähemuste kohta info saamist) <u>vikerkaarelippudega</u> inimesed	<u>gei</u> noored; <u>seksuaalvähemused</u>	-
14	25.07.2009	Lõbureis tõi Tallinna ligi 2000 geid	palju plaane <i>slow motionis</i> , kus <u>samasoolised paarid kõnnivad</u>	ligi 2000 <u>geid</u>	"Sellest saab meie suvi"
15	21.10.2009	Geiklubi Angel otsib superstaari	<u>sädelevas särgis mees</u> teeb silma, <u>naiselikes riietes</u> mees, <u>naised suudlevad</u>	<u>gei</u> klubi; <u>gei</u> rahvas; "Kas sina oled <u>gei</u> ?"	-
16	29.10.2009	Kas geiabieliu taunivad Eesti kirikuisel elavad keskajas?	<u>mehed suudlevad</u> , <u>pride</u> , ründavad <u>homofoobid</u> , <u>poolpaljad</u> mehed	<u>homod</u> , <u>homo</u> abieliu	-
17	30.04.2010	Tallinnas juhatus volbriöö sisse keskpäevane peks	noored andsid peksa samasoolisele paarile, katteplaani <u>suudlevad mehed</u>	"mingid pederastid kõndisid tänaval"; " <u>pederastid</u> "	-
18	09.05.2010	Leedu geiparaadi pihta lendas tossupomme ja liiklusmärke	<u>pride</u> , vikerkaarelipud	<u>gei</u> paraad	"YMCA"
19	18.07.2010	Michael Jacksoni austajad vallutasid Vabaduse platsi	näidatakse <u>vikerkaarelippe</u> ja edasi jutt sellest, et vahistati homofoobe, kes segama tulid	<u>homoseksuaalide</u> paraad; <u>seksuaalvähemuste</u> rongkäik; samasoo armastajad	-
20	26.07.2010	/pealkiri puudub/	mehed teiste <u>meestega tantsimas</u>	<u>homode</u> tangofestival; <u>homo</u> abieliud; "kumb on rohkem mees?"	"Tuttav tango"
21	14.08.2010	Geiaktivist: Arno Tali on seksuaalvähemus!	<u>pride</u> , seotud plaanid	<u>homo</u> temaatika; <u>homo</u> abieliu; "vana maailma väljasuremisstrateegia"; <u>seksuaalvähemused</u>	-
22	29.11.2010	Lesbikallim tagus endise partneri ninaluu vinklisse	taaslavastus kaklusest	"justkui <u>naissoost mees</u> "; <u>lesbi</u> paar; lesbiline maailmavaade	"Vaid sinu naer"
23	27.05.2011	Kas homod võiksid ka Eestis abielluda?	<u>kaks naist suudlevad</u>	<u>samasoolised</u> ; <u>homo</u> partnerlus; " <u>peded</u> " kõige lõpus	"YMCA"

24	03.04.2012	Sõjamehed üritavad iga hinna eest homobaari sulgeda!	ainult plaanid baarist nii seest kui väljast	<u>seksuaalvähemused</u> : <u>gei</u> baar; <u>homod</u>	"YMCA"
25	28.08.2012	Lapsendamise ja abiellumise õigust homodele ei anta	arhiivimaterjal <u>pride</u> ist	<u>samasoolised</u> paarid; "mingid teised ilmingud"	-
26	13.09.2012	Eestlane kardab homost õpetajat!	<u>pride</u> , <u>poolpaljad mehed</u>	<u>gei</u> ; <u>lesbi</u> ; <u>homod</u> ; <u>seksuaalne sättumus</u> , <u>seksuaalvähemus</u> ; <u>homoseksuaalsus</u>	"YMCA"
27	07.03.2013	Uuring: Eestil puudub läbimõeldud lähenemine homode probleemile	<u>pride</u> , <u>suudlevad</u> inimesed, "naiselikud" <u>mehed</u>	" <u>homo</u> ei ole inimene minu arust"; "kui mees kannab roosat särki, siis on ta <u>pede</u> "	"Jätke võtmed väljapoole"
28	07.03.2013	Kas Eestis diskrimineeritakse homosid?	vox populi	"Kas Eestis diskrimineeritakse <u>homosid</u> ?"	-
29	07.06.2014	OMA Festival Tallinnas - hooliva ühiskonna eest	3-minutilise loost on peaaegu 2 min intervjuu inimesega, kes on sallivusfestivali kõrvale pannud oma plakati, mis <u>toetab ainult mehe ja naise vahelist suhet</u>	"lehviseid vikerkaarelipud"; " <u>geide</u> , <u>lesbide</u> , <u>biseksuaalide ja transinimeste</u> festival"	"Dancing Queen"
30	06.07.2014	2 miljoni osalejaga geiparaad!	<u>suudlevad</u> mehed, <u>kontsakingades mehed</u>	<u>gei</u> paraad; <u>homoseksuaalid</u> ; <u>samasoolised</u> ; <u>gei</u> abielu	"YMCA"
31	03.10.2014	Rõivas: Kooseluseaduse vastuvõtmine tervendab ühiskonda	samasoolised paarid, aga rohkem <u>ka vikerkaare temaatikat</u>	<u>homoseksuaalsed</u> suhted	-
32	28.11.2014	Soome parlament toetas samasooliste abielusid	<u>mehed abielluvad</u> omavahel, <u>kostüümides</u> mehed, <u>poolpaljad</u> mehed	<u>sooneutraalne</u> abielu	-
33	21.05.2015	Eurovisioon Viinis: Reporter külastas eurofännide geiklubi	<u>Conchita Wurst</u>	<u>gei</u> klubi; "Ma pole kunagi varem näinud nii palju <u>gei</u> -inimesi"	-
34	29.03.2016	Kas Eesti kooliprogrammis peaks olema seksuaalvähemuste õpetus?	palju katteplaanide <u>LGBT vastastest</u> ja nende plakatitest	soo- või <u>seksuaalvähemus</u> ; "kuidas kapist välja tulla"; <u>seksuaalne orientatsioon</u> ; <u>LGBT kogukond</u>	-
35	12.06.2016	Kiievis toimus homoparaad	<u>pride</u>	seksuaalvähemused, <u>pride</u>	"YMCA"
36	15.09.2016	Üha rohkemates riikides peetakse homoabielusid normaalseks	" <u>peded!</u> " <u>kate</u> ilma hääleta, mehed <u>kostüümides</u> , <u>mehed tantsimas</u>	<u>homo</u> abielu; <u>homo</u> paarid; <u>samasoolised</u> paarid; <u>gei</u> ; <u>homoseksuaalid</u> ; kapist väljatulek	"Mis värvi on armastus", "Üks meist naine, teine mees", "It's my life"

37	15.02.2017	Seksuaalvähemuste teemaline filmifestival Rakvere linnalt raha ei saa	<u>EKRE</u> lased oma plakatitega, <u>LGBT vastased</u>	<u>seksuaalvähemused</u>	-
38	27.03.2017	Eestlased ei pea samasooliste seksuaalsuhteid õigustatuks	<u>suudlevad</u> mehed, mehed koos jalutamas, <u>kostüümis</u> mees	<u>omasoolised</u> ; <u>homoseksuaalid</u>	-
39	23.05.2017	Uuring: Eesti inimesed homode ja lesbide suhtes sallivamad	toimetuse enda lavastatud samasooliste <u>kätest kinniholdmine</u> , samasoolised <u>suudlevad</u>	<u>homoseksuaalsus</u>	-
40	26.05.2017	Meeleavaldus homode vastu	plakatitega homofoobsed <u>meeleavaldajad</u> , intervjuud Varro Vooglau ja Jaak Madisoniga	<u>homo</u> abielu; <u>samasoolised</u> paarid; <u>homod</u>	-
41	08.07.2017	Seksuaalvähemuste toetusparaad ei möödunud agressiivsete vastasteta	esimene plaan kohe mingist <u>märatsejast</u> , <u>rongkäik</u>	<u>gei</u> paraad; <u>Baltic Pride</u>	-
42	08.07.2017	Vaata Baltic Pride'i rongkäigu värvikamaid hetki!	<u>pride</u> , pikem intervjuu LGBT vastasega, kellel <u>plakat "kakanokud kappil"</u>	<u>homod</u> ; <u>Baltic Pride</u> ; <u>homofestival</u> ; <u>seksuaalvähemus</u>	"YMCA"
43	13.07.2017	Reporter Ukrainas: Homod Kievis	<u>suudlevad</u> mehed, <u>pride</u>	<u>samasoolised</u> ; <u>homo</u> abielu; <u>seksuaalvähemuste</u> paraad	"YMCA"
44	08.10.2017	Homod ja lesbid korraldasid filmifestivali	plaanid filmidest, mis kajastavad geisid + <u>vikerkaare temaatikat</u> juures	<u>samasooliste</u> seksuaalsuhteid; <u>homot</u> temaatika; tabuteema	jälle natuke mingi klounimusika moodi asi taustal
45	11.10.2019	Valitsuserakondade toetajad jätkasid LGBT ühingu rahata	intervjuud ekspertidega ja katteks <u>vikerkaared</u>	<u>LGBT</u> ühing; <u>seksuaalvähemused</u>	-
46	19.10.2019	Kõigepealt raha hädalistele, siis alles LGBT'le?	vikerkaarelipud; n-ö stock materjal samasooliste paaridest	<u>seksuaalvähemused</u> , <u>LGBT</u>	-
47	26.10.2019	EKRE keerab LGBT ühingute rahakraanid kinni?	<u>stock footage</u> , LGBT statistika plakatid	<u>LGBT</u> ühing; <u>seksuaalvähemused</u>	-
48	01.11.2019	Tartus olid vastamisi homovastased ja seksuaalvähemuste toetajad	<u>intervjuud</u> LGBT toetajatega, aga ka EKRElastega	<u>LGBT</u> kogukond; <u>seksuaalvähemused</u>	-
49	04.10.2020	Heameele avaldus seksuaalvähemuste abielude ja kooselude toetuseks	<u>LGBT kogukonna pooldajate protest</u> , lühem vestlus <u>homofoobidega</u> , kes oma lipuga kohal	<u>samasoolised</u> ; <u>LGBT</u> kogukond	-
50	17.10.2020	Ratas laseb Helme sellise ütlemissel pärast lahti?	<u>suudlevad</u> mehed, <u>pride</u>	<u>seksuaalvähemused</u> ; <u>geid</u> ; <u>homo</u>	-

51	18.10.2020	Rüselus lesbide ja geide toetusmeeleavaldusel	LGBT vastased + LGBT kogukonna pooldajad, lisaks vikerkaarele ka <u>transsooliste lipp</u>	lesbi, gei, bi ja transseksuaalide rongkäik; <u>lesbid ja geid</u> , <u>LGBTQ+</u>	"YMCA"
52	19.10.2020	Mida teha Eesti siseministriga, kes on avalikult tunnistanud, et põlgab homosid?	katteplaaniid <u>LGBT pooldajatest</u> meeleavaldusel	<u>homod</u> ; <u>seksuaalsed vähemused</u>	-
53	20.10.2020	Kas valitsus suudab erimeelsused seljatada ja kriisist välja tulla?	<u>stock footage</u> , <u>LGBT pooldajad plakatitega</u>	<u>homoseksuaalid</u> ; <u>homode</u> abielu	"YMCA"
54	28.10.2020	Abieluvõrdsuse petitsiooni toetab üle 30 000 inimese	<u>stock footage</u> (ei ole midagi väga isiklikku nagu suudlemine vms)	<u>samasoolised</u> ; <u>homop</u> abielu	-
55	04.11.2020	Tarkade klubi abielu mõistest	<u>stock footage</u>	<u>homoseksuaalid</u>	pulmamars
56	18.11.2020	Riigikogule anti täna üle abielu rahvaküsitluse eelnõu	<u>LGBT vastased</u> , aga ka <u>LGBT pooldajad plakatitega</u>	<u>samasoolised</u>	-
57	14.12.2020	Opositsiooni ettepanek arutada koroonakriisiga seonduvat jäi abielureferendumi varju	<u>LGBT pooldajad</u> , intervjuu Anti Poolametsaga	Poolamets: " <u>transvestiit</u> "	-
58	16.06.2021	Riigikoguhoone ees avaldasid meelt nii kliimaaktivistid kui ka paar teist seltskonda	<u>LGBT aktivistid</u> plakatitega	<u>LGBT</u> ; <u>homop</u> abielu	-
59	20.06.2021	Tartu värvus vikerkaaretoonidesse, et avaldada toetust seksuaalvähemustele	<u>LGBT kogukonna pooldajad</u>	<u>homoseksuaalid</u>	-
60	21.06.2021	Tartus peeti LGBT toetuseks heameeleavaldust	positiivsed plaanid pooldajatest + intervjuud liberaalidega	<u>seksuaalvähemused</u> ; <u>gei</u> abielu	-
61	11.01.2022	Kas Eesti kooliprogrammis peaks olema rohkem kui üks kohustuslik LGBT-teemaline tund?	LGBT+ teemaline näitus	<u>LGBT+</u>	-
62	17.05.2022	Täna on rahvusvaheline homofobia vastane päev	<u>stock footage</u> + <u>pride</u> materjal	<u>gei</u> mees; <u>vähemused</u>	-
63	11.06.2022	Tartus tehti ajalugu! Esimest korda peeti Tartus homoparaadi	<u>uus lipp</u> , LGBT+ meeleavaldajad	<u>homoparaad</u> ; <u>homoseksuaalsus</u> ; <u>vähemused</u>	"YMCA"
64	20.06.2022	Geiparaad Brasiilias ja Portugalis	<u>pride</u> il osalejad	<u>pride</u> ; <u>seksuaalvähemused</u> ; <u>LGBT</u>	"YMCA"
65	12.09.2022	Serbias protestiti homode vastu	<u>LGBT vastased vaimulikud</u>	<u>LGBT</u> ; <u>pride</u>	-

66	24.11.2022	välisuudised 24.11.2022	Venemaa valitsus	<u>LGBTQ</u> ; <u>seksuaalvähemused</u>	-
67	24.04.2023	välisuudised 24.04.2023	valitsuse ees <u>protestijad</u>	<u>LGBT</u> ; <u>samasoolised</u> ; <u>sooline identiteet</u>	-
68	17.05.2023	Ligi 150 LGBT esindajat kogunes Tammsaare parki vägivallavastasele meeleavaldusele	LGBT kogukonna pooldajad meelt avaldamas	<u>seksuaalvähemused</u> ; <u>LGBT</u> ; <u>homoseksuaalsus</u>	-
69	11.05.2023	Eestlased pooldavad samasooliste abielu seadustamist? Uuringud on eri meelt!	<u>stock footage</u>	<u>homoseksuaal</u> ; <u>samasoolised</u>	-
70	02.06.2023	Baltimaade ühine geiparaad toob Eestisse tuhandeid inimesi	eelmistest <u>pride</u> 'dest katteplaanid	<u>gei</u> paraad; geid; <u>omasooliharus</u> ; kapist väljatulek	-
71	08.06.2023	Valitsus kiitis heaks vaenu õhutamist takistava eelnõu	<u>mässajad</u> üritustelt, varasemad <u>rongkäigud</u> ja meeleavaldused	<u>gei</u> paraad; <u>homod</u>	-
72	09.06.2023	Telia saatis töötajatele kirja, milles suunatakse inimesi Tallinnas toimuva LGBT paraadile	(plaanid Teliast ja nende ruumidest,) katteplaanid <u>pride</u> 'ist	<u>pride paraad</u> ; <u>mitte-hetero</u> ; <u>sooneutraalsed</u>	"YMCA"
73	10.06.2023	Tallinnas peeti LGBT kogukondade toetuseks Baltic Pride 2023	meenutused <u>2007</u> aastast + <u>2023 pride</u> võrdluseks, <u>aseksuaalide lipp</u>	" <u>peded</u> "; <u>Baltic Pride</u> ; <u>seksuaalvähemused</u> ; <u>LGBT</u>	"I'm coming out"
74	11.06.2023	LGBT nädalavahetuse mõjud	katteplaanid <u>LGBT</u> <u>meeleavaldustest</u>	<u>LGBT</u> ; <u>samasoolised</u> ; <u>pride</u> ; <u>soo</u> identiteet	"Go West" (Pet Shop Boys)

LISA B. Kogutud kuvatõmmiste näited

1) 05.11.2004

2) 29.07.2005

3) 03.01.2006

4) 11.08.2007

5) 13.08.2007

10)

11) 22.08.2008

42| 08.07.2017

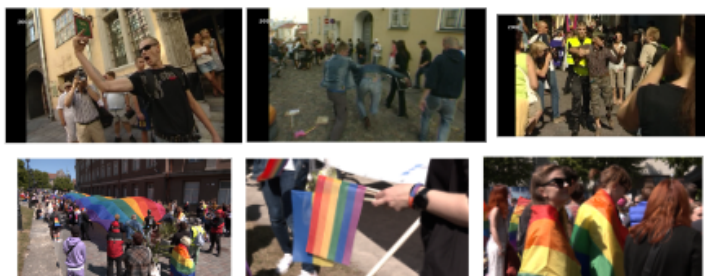
43| 13.07.2017

72| 09.06.2023

73| 10.06.2023

74| 11.06.2023

